

NOT: Kitabın 63. ve 64. sayfaları yırtık olduğu için satırlar eksik çıkmıştır.

Adalet Partisi Genel Merkez Neşriyatı No. 1

Millî Hâkimiyet Mücadelesinde

ADALET PARTİSİ

ADALET PARTİSİ BÜYÜK TÜRK MİLLETİNİN HİZMETİNDE

İhtiyar Tarih, nurlu hâdiselerden, kirli ve kanlı olanlara kadar, şahit olduğu ibret levhalarını, gelecek nesillere ışık tutar ümidiyle kendi sayfaları arasına itina ile yerleştirmeye devam etmektedir.

Öfkenin, kinin ve intikamın doğurduğu facialarla; aşkın, imânın ve hizmet duygusunun diktği âbideler, tarihin sayfalarında bazan sırt sırta, bazan yüz yüzedir. Kirli kiriyle, nurlu nuruyla hesabını verecektir.

Aşk, imân ve hizmet çok kere karşısında, kini, hasedi, fesat ve tahriki bulmuştur. Bu; aşkın, imânın ve hizmet duygusunun kaderidir.

Bu gerçeklere bütün samimiyetiyle inanmış olan Adalet Partisi, Büyük Milletimize ve Aziz Memleketimize hizmet aşkıyla, kurulduğu gündenberi yaptıklarının ve yapacaklarının hesabını Milletimizin önüne sermiştir ve serecektir.

Takdim ettiğimiz broşür, A. P. nin ilk Büyük Kongresinden bugüne kadar, Milli Hâkimiyet mücadelesinde yaşanmış olan siyasî ve içtimaî hâdiseler içinde, Partimizin faaliyet ve gayretlerinden bir kısmını ihtiva etmektedir.

Takdir ve muvaffakiyet Büyük Milletimizindir.

A. P. MERKEZ İDARE KURULU

MİLLÎ HÂKİMİYET YEMİNİ

Biz, Adalet Partisinin seçilmiş mümessilleri

Ve Türk Milletinin Senatör ve Milletvekilleri olarak,

Partimizin ilk büyük kongresi münasebetiyle milletimize ve bütün dünyaya ilân ederiz ki;

Türk Milletinin demokrasiden başka bir rejimle idare edilemeyeceğine;

Atatürk'ün ve Türk Milletinin en büyük eseri olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin dün olduğu gibi bugün de Milli Hâkimiyet müesseselerimizin en üstün ve temel unsuru olduğuna;

T. B. M. M. nin üstünde siyasî veya gayri siyasî hiç bir kuvvetin bulunmadığına inanıyoruz.

Her türlü Anayasa dışı cereyanlara karşı Büyük Meclisin ve üyelerinin sadece hükûmet kuvvetleriyle değil, millet olarak da ihtimam ve dikkatle korunması lüzumuna kanılız.

Türkiyemizin içinde bulunduğu dünya şartlarını, politik ve stratejik mevkiini müdrik vatandaşlar olarak, her meselenin üstünde rejim meselesinin hallini bekliyoruz.

Siyasî meselelerin ihtilâl metodlariyle halledileceğine inanmıyoruz. İhtilâlin, ancak insanî ve siyasî hakların gasbedilmesi ve demokrasiye karşı girişilen azınlık istibdadı karşısında MİLLETİN TOPYEKÛN DİRENME HAKKI olduğuna inanıyoruz. Partimiz kadar diğer par-

tilerin de Millî Hâkimiyet hayatının vazgeçilmez yok-
edilmez unsurları olduğu hakikatine bağlıyız ve bütün
partileri medenî usullerle çalışmaya, batılı demokrasiyi
gerçekleştirmeye dâvet ediyoruz.

Millî Hâkimiyetin temel unsurlarına canlarımızı fe-
da edercesine bağlı bulunduğumuzu teyid etmekten ifti-
har duyarız.

“HÂKİMİYET KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR”

A. P. MERKEZ İDARE KURULU'NUN TEŞKİLÂTA YAPTIĞI 20.2.1963 TARİHLİ TAMİM :

Hiç bir zaman milletin itimadını kazanamamış ve bundan sonra da kazanmak ümit ve ihtimalini tamamiyle kayıp etmiş olan bir takım politikacıların, Adalet Partisini parçalamak maksadı ile mütemadiyen uydurma haberler yaymakta oldukları görülmektedir.

Yalan, iftira ve tezvirlerin, Millet bünyesinde ne kadar derin yaralar açtığını hepimiz biliyoruz. Milletin büyük ekseriyeti tarafından desteklenen ve her gün daha kuvvetlenen Adalet Partisinde, Merkez İdare Kurulundan en küçük teşkilâtına kadar tam bir tesanüt ve karşılıklı güven hisleri hâkimdir.

Bütün teşkilâtımızın son muhtıralarımız münasebetiyle bozguncu ve yıkıcı yalan haber ve yayınlara karşı şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da uyanık bulunulmasını ve bu tamimin bütün partili arkadaşlarımıza duyurulmasını rica ederim.

**A.P. GENEL BŞK.
RAGIP GÜMÜŞPALA**

ADALET PARTİSİ BİRİNCİ TEMSİLCİLER MECLİSİ KARALARI

(22/1/1963 — 26/1/1963)

G İ R İ Ş :

Tüzüğün 31 nci maddesinin (A) fıkrası hükmüne uyarak : “Partinin umumî politikasını, Büyük Kongrenin direktif ve temayülüne uygun olarak, tayin ve icaplara göre tadil ve tespit etmek” üzere yaptığı 22 Aralık 1962 Toplantısında :

1 — Merkez İdare Kuruluna sunulan ve günümüzün başlıca siyasî konularına temas eden bir rapor okunduktan sonra bunun üzerinde konuşmalara girilmiştir.

2 — Bir müddet devam eden konuşmalardan sonra çeşitli konuların bir arada ortaya konulması karşısında gündemin iki ve üçüncü maddeleri üzerinde ve usul bakımından bir hayli görüşme yapılarak Temsilciler Meclisinin fonksiyonuna uygun bir müzakere şekli araştırılmıştır.

3 — Gündemin “Partinin umumî politikasının müzakeresi ve tespiti; siyasî, içtimaî ve iktisadî aktüel meselelerimizin müzakeresi ile Partinin görüşünün tespiti” şeklinin genişletilerek aşağıda gösterilen yeni bir gündemin kabulüne karar verilmiştir :

4 — Kabul olunan bu gündem :

I — İç politika : A) Parti ve Hükûmet münasebetleri; Devlet durumu;

B) Türkiye iktisadî durumu ve politikası;

C) Partimizin diğer partilerle olan münasebetleri;

D) Memleket içi durum ve davranışlar.

II — Parlâmento çalışmaları.

III — Dış politika.

5 — Yedi kişilik bir komisyon seçilerek, bunlara birinci gün yapılan konuşmaların bu esaslara göre tasnifi suretiyle değerlendirilmesi vazife olarak verilmiştir.

6 — Seçilen Komisyonun hazırladığı rapor üzerinde cereyan eden müzakereler sonunda aşağıdaki kararlar alınmıştır :

K A R A R L A R :

Rejim dâvasının halli, Partimizin ilk Büyük Kongresindeki Millî Hâkimiyet yemini esasları dahilinde gerçekleştirilecektir.

Türkiyede hangi isim ve şekilde olursa olsun komünist ve dikta rejimi tesis etme cereyanlarına karşı sürekli ve azimli mücadeleye devam edilecektir.

Umumî siyasî affın biran önce gerçekleştirilmesine çalışılacaktır. Milletle Ordu arasında ananevî ve karşılıklı bağlılık ve güven hisleri azamî derecede kuvvetlendirilecek ve Ordu'ya politikayı sokmaya müteveccih her türlü teşebbüslere şiddetle karşı konacaktır.

Bu hususların sağlanmasında Hükûmetin alacağı tedbirler ve göstereceği gayretler gereği gibi desteklenecektir.

Ordu mensuplarının meslekî güvenliğini bozacak tasfiye gibi keyfî muamele ve tasarruflara meydan verilmemesine çalışılacaktır.

Türkiye'nin Millî Savunma gücünü ve kuvvetlerini maddî ve mânevî bakımdan azamî haddine çıkartılmasına çalışılacaktır.

Bir taraftan yeni Anayasanın tatbikatına çalışılırken, diğer taraftan Anayasa nizamına, insan hakları ve adalete ay-

kırı tatbikat ve Hükûmet idaresinde çok aşikâr bir durum arzeden ve Milletin ıstırabına sebep olan Partizanlığa son verilerek, gerçek tarafsız bir idare sisteminin kurulmasına çalışılacaktır.

Hükûmetlerin aslî vazifesini teşkil eden can ve mal emniyetini sağlamak hususunda delilleriyle beliren zaaf karşısında ciddî tedbirler almaya Hükûmet kanun yolu ile zorlanacaktır.

Anayasanın getirdiği esasların tatbikini ve seçim müessesesinin tamamlanması için demokratik nizamın köklerini teşkil eden köy, mahalle, muhtar, belediye ve il genel meclisi seçimleri, ticaret ve sanayi odaları ile mümasili sair seçimlerin biran önce yapılmasına çalışılacaktır.

Millî iradeye ve Anayasa nizamına karşı gelen cunta mensuplarının, parti teşkilâtındaki propagandalarına karşı, Merkez İdare Kurulu, titiz davranacak ve gereken mukabil tedbirleri alacaktır.

Siyasî sahada meydana gelen hâdiselerin ortasına sürüklendiği görülen öğrenci ve gençlerimizle ilgilenilmesini zarurî görüyoruz. Gençliğin memleket meseleleriyle ilgilenmesini haklı ve memleket severliğin tabii icabı saymaktayız. Ancak günlük politika içerisinde gençlerimizin aslî vazifeleri olan öğrencilik sıfatını kaybettirecek yollara sevkedilmelerini gerek şahısları ve gerek memleketimizin geleceği bakımından mahzurlu görmekteyiz.

DIŞ POLİTİKAMIZIN ESASLARI

Millî istiklâlimizin, vatan bütünlüğümüzün, millî haysiyet ve haklarımızın korunmasına;

Birleşmiş Milletler Şartına ve ona uygun olarak katıldığımız Milletlerarası Anlaşmalara bağlı kalınmasına;

Hür Dünya Milletleriyle siyasî, iktisadî, sosyal ve kültürel münasebetlerimizin ve işbirliğimizin arttırılmasına;

Hükûmetin dış münasebetlerde muhalefetle işbirliği yapması geleneğinin tesisine çalışılmasına;

Birleşmiş Milletler Anayasasına ve Hür Dünya Milletleriyle işbirliği esasına dayanan bir politika tatbik edildiği takdirde Hükûmetin desteklenmesine çalışılacaktır.

EKONOMİK POLİTİKAMIZDA ESASLAR

Siyasî ve içtimaî istikrarın sağlanmamış olması memleketimizin iş hayatını bozmuş, geçim sıkıntısı ve işsizlik doğurmuştur.

Ekonomik politikamızın en mühim bahsi hızlı kalkındır. Bu maksatla ziraî ve sanayî istihsalin çeşitli yollardan teşviki gerekir. İstihsal artışının en mühim meselesi, şahsî teşebbüse güven verilmesidir. Bu ışık altında ve plân çalışmalarında Partimizce ortaya vazedilen prensipler dahilinde, kabul edilmiş bulunan plânın tatbikatı dikkatle takip olunacaktır.

İktisadî ve malî hususlardaki politikamızın mufassal bir şekilde tespiti için bir Komisyon kurulmasına karar verilmiştir.

Sosyal emniyet ve hizmetler politikamızın tespiti için bir Komisyon teşkiline karar verilmiştir.

MİLLÎ EĞİTİM POLİTİKAMIZ

Millî Eğitim konusunda bir ihtisas Komisyonunun kurulmasına karar verilmiştir.

PARTİMİZİN PARLÂMENTO FAALİYETLERİ HAKKINDA POLİTİKAMIZ

Demokratik nizam içinde yaşayan memleketlerde siyasî emniyeti bazan en mühim faktör, yasama organlarının ve onun tatbikatçısı olan icranın vazifesindeki aksaklıktır. Millî ira

denin tecellisi olan parlâmentonun, halkın kendi iradesi demek olan demokratik rejimin bütün icaplara uygun bir âhenk içinde, her türlü endişeden âzâde, kayıtsız şartsız bir hükümrancılık gücü ile çalışması, münakaşa kabul etmez bir zarurettir.

En asgarî mânasiyle titiz bir vazife şuurunun parlâmento faaliyetlerinde esas olması, batılı ölçülerle medenî bir çalışma metouunun, Meclis faaliyetlerinde kendisini göstermesi, Parlâmento faaliyetini kuvveden fiile çıkaracak tek yoldur.

Parlâmento için politik faaliyetlerde özel bir tekniğin icaplarına uyularak çalışma yoluna girilmesinin zarureti aşîkârdır.

Siyasî anlayışı, Orta Çağ zihniyetinin akrobatik oyun ve Bizans entrikacılığından kurtarmak, fazilet, bilgi ve cesarete dayanan medenî bir seviyeye çıkarmak, Partimizin şiarı olmalıdır.

Parlâmento çalışmalarının en semereli şekli, ikna vasıtasına dayanan teşriî taarruzdur. Teşriî taarruzda, fikrî mevcudiyet, gerçeklerin gün ışığına çıkarılmasında taraftar toplıyabilmenin tek yoludur.

Bir parlâmentonun siyasî gruplarında sadece sayı üstünlüğü değil, fikir hamulesinin ağırlığı da zafer sağlayıcıdır. Bu samimî inanışlarla müdafaa edilecek fikirlerin galibiyet kazanmamasına imkân yoktur.

Parlâmento faaliyetlerinde metodlu bir disiplin şarttır. Grup içtimalarına, komisyonlarına, umumî heyet toplantılarına devamın esas vazife olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Bu hususun ısrarlı bir disiplin içine alınması mutlaka lâzımdır.

Teşriî faaliyetlerin hedefi, hâdiselere, memleket realite ve ihtiyaçlarına tekaddüm eden, bilgili, metodlu yasama hareketleri şeklinde yürütülmelidir. Kanun tasarılarına, ihtisas ile teçhiz edilmiş ilmî esaslar hâkim kılınmalıdır. Bu tasarı-

lar, Parlâmento içi organları tarafından kademe kademe incelenip olgunlaştırılarak, bir vazife şuuru ve disiplini içinde Parlâmentodan geçirilmelidir.

Yukarıdaki hususların icrası bakımından bu zamana kadar vaki tatbikat gözönüne alınarak şu tedbirlere tevessül olunmalıdır :

1 — Senato ve Meclis Grupları İdare Heyetlerince gerek Grup toplantılarına, gerekse Senato ve Meclis ile Komisyon toplantılarına devamı sağlayıcı tedbirler alınmalıdır. Devamsızlığı usul haline getirenler tespit olunmalı ve seçim bölgelelerine bildirilmeli, disiplin organlarına müracaat olunmalıdır.

2 — Senato ve Meclis Grupları müşterek bir politikayı takip ve icra etmelidir. Grup kararları hilâfına hareket edenler mutlaka disiplin tatbikatına tâbi tutulmalıdır.

3 — Genel Kurul, Senato ve Meclis Grup İdare Heyetleri zaman zaman müşterek toplantılar yapıp, muhtelif meselelerde daha iyi anlayış havası temin edilmelidir.

PARTİ İÇİ MESELELERİ

1 — Partide tesanüdün muhafazası lâzımdır. Müşterek politika, partinin muhtelif kademeleri ve mensupları tarafından sarîh bir şekilde anlaşıldığı ve taahhüt edildiği takdirde, bu tesanüdün muhafazası güç ve zor olmayacaktır.

2 — Genel Kurul, zaman zaman gerek kendi âzalarını gerekse Senatör ve Milletvekillerini yurt içinde gezilere göndermeli, mahallî dert ve şikâyetleri yerinde tesbit imkânlarını aramalıdır.

3 — Mahallî teşkilâtların tüzüğe göre toplantılarını muntazam yapıp, tüzük hükümlerini tatbik etmeye ve raporlarını muntazam göndermesi ve bu raporların dikkatle değerlendirilmesi lâzımdır.

4 — İç ve dış basınla sıkı teması muhafaza edecek bir Basın Bürosu kurulmalıdır.

5 — Gençlik ve Kadın Kolları, Tüzüğün hükümleri yerine getirildikten sonra organize edilmelidir.

6 — Bir Araştırma Bürosu kurulması ve bir beyaz kitap çıkarılması hazırlıkları yapılmalıdır.

7 — Partimizin memleket hizmetindeki fikriyatını müesseseler ve teşekküller nezdinde tanıtmak için gerekli faaliyete geçilmelidir.

8 — Bir Hükûmet buhranı belirirse, Merkez Temsilciler Kurulunun toplantıya çağırılması kararlaştırılmıştır.

9 — Anti - demokratik kanunların kaldırılması için çalışılacaktır.

10 — Senato seçimlerinin Anayasanın âmir hükümlerine uyularak ikinci sene bitiminde yapılmasına karar alınmıştır.

11 — Parti politikasının tatbikatında propaganda faaliyetlerine ve Meclis çalışmalarında teşebbüsün elde bulundurulmasına dinamik ve azimli hareket edilmesine çalışılacaktır.

PARTİ POLİTİKASI

Açık, samimî, zikzaksız, aşırı davranışlardan uzak, canlı ve istikrarlı olarak uygulanacaktır.

ADALET PARTİSİ GENEL BAŞKANLIĞININ
BAŞVEKİL İSMET İNÇNÜ'NÜN 31/1/1963 GECESİ
SAAT 19.30 DA TÜRKİYE RADYOLARINDA YAPMIŞ
OLDUĞU KONUŞMAYA CEVABI

(4 Şubat 1963)

Hükûmet Başkanının 31 Ocak 1963 akşamı Devlet Radyolarında yaptığı konuşmayı dikkatle takip ettik. Bu konuşmada bilhassa 1962 senesini kıymetlendirirken Hükûmet Başkanının bazı ifadeleri üzerinde durulması gerektiği kanaatindeyiz. Hükûmet Başkanı şöyle demektedir :

«1962 yılı, plânlı kalkınma devresinin ilk yılı değil, hazırlık ve tecrübe yılıdır. Geçiş programının uygulanmasında ilk tahmin olarak %5,5 civarında bir kalkınma sağlandığı hesaplanmaktadır. Bu sonuç 1962 yılının şartları içinde küçümseminiyecek bir sonuçtur. 1950 - 1959 yılları arasındaki 10 yıllık ortalama kalkınma hızına nisbetle 1962 de elde edilen sonuç daha ileri ve daha yüksektir. 1950 - 1959 devrinin sonuçlarını kendi şartları içinde değerlendirmek icap eder. O devrede birikmiş hazır para, itibar ve imkânlar toptan kullanılmış, büyük borçlanmalara girişilmiş ve enflasyonun gizli vergi kolaylığı geniş ölçüde işletilmiştir. Bu enflasyonun kaçınılmaz sonucu olan bütün mahzurlar yadigâr bırakılmıştır.»

Bu beyan evvelâ doğru değildir. Zira, 1962 yılının kalkınma hızını hali hazırda bir mukayeseye esas teşkil edecek şekilde hesaplamak imkânsızdır. 1962 yılına ait böyle bir hesabın yapılabilmesi için daha yılın bütün neticelerinin alınması gerekir ki, bu da aylara bağlı bir iştir.

Ayrıca, kalkınma hızının %5,5 veya daha az veya daha çok olmasının vatandaşın devam eden ve gün geçtikçe artan

geçim sıkıntısı ve işsizlik karşısında bir mânası da yoktur. Hükûmet Başkanı, masa başında nazarî ve yanlış hesaplarla vakit geçireceğine, vatandaşların arasına inip, icra'atının elim neticelerini görse içinde bulunduğumuz çok sıkıntılı iktisadî ve içtimaî vaziyeti daha iyi anlayabilir. Vatandaş, Hükûmet Başkanına kalkınma hızının ne olduğunu sormuyor. İşsizliğe ve geçim sıkıntısına çare bulunmasını istiyor. Yani vatandaş boş lâflar değil, müsbet icraat bekliyor. Hükûmet Başkanı, iktisadî durumu, vatandaşın günlük dertlerini bir kenara atıp hayali kalkınma hızı ile izaha çalışması kendisinin memleket realitelerinden ne kadar habersiz olduğunu göstermesi bakımından fevkalâde calibi dikkattir.

Ayrıca, Hükûmet Başkanının altında imzası bulunan 1962 yılı bütçe gerekçesinde 1950-1960 yılları arasında kalkınma hızı %7 olarak gösterilmektedir. 1950-1956 yılları arasındaki kalkınma hızının ise %7 nin üstünde olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Hakikat böyle olduğu halde, 1962 yılı için tahmin edilen ve tahakkuku mümkün olmayan %5,5 kalkınma hızının, geçen 10 senenin vasatisinden daha büyük olduğunu iddia etmekle, her zaman olduğu gibi, Hükûmet Başkanı hakikatları millettten saklamakta, millete yanlış beyanda bulunmakta ve bizzat kendi kendisiyle tenakuza düşmektedir. Hükûmet Başkanı iktidarda bulunduğu geçen 15 aylık devrede memleketin iktisadî gücüne hemen hiç bir şey ilâve etmemiştir. Bu beceriksizliğini örtbas etmek için Tedbirler Kanunu kalkını gerisine çekilip eski devre hücum etmeyi düşünmüş ve böylece hareket etmiştir.

Bu mevzuda iki hususu daha tebarüz ettirmek isteriz. Hükûmet Başkanı malûm, dar ve kısır zihniyetiyle Hükûmet etmeye devam ettikçe, memleketi çok kısa zamanda ekmek, elektrik, yakacak, çimento, demir gibi temel mallarla temel hizmetlerden mahrum bırakacaktır. Başka bir deyimle çok kısa bir zamanda Türkiye elektriksiz, yolsuz, susuz hattâ ekmezsiz ve yakacaksız kalacaktır. Daha başka bir deyimle, Türkiye, Kara Sapan, Kağrı ve Çarık Devrine dönecektir. Hü-

kûmet Başkanı, «Bırakışım yerden başlayacağım» demişti. Bu suretle Türkiye'yi bıraktığı yere getirmiş olacaktır.

İşaret etmek istediğimiz ikinci nokta ise, Hükûmet Başkanı mütemadiyen devri sabıka hücum ederek, milleti ikiye ayrılmış vaziyette tutup milletin ekseriyetiyle ekalliyeti arasında açılmış bulunan uçurumun devamında adetâ fayda bulunmaktadır. Bu durum, Hükûmet Başkanının Türkiye'nin bu günkü fevkalâde nazik vaziyetini idrak edemediğinin ve hareketlerinin, işgal ettiği makamın mes'uliyeti ve memleketin yüksek menfaatleri ile asla kabili telif olmadığının en bâriz misâlidir.

Mütemadiyen huzur ve istikrardan bahseden Hükûmet Başkanının Türkiye'de huzur ve istikrarı samimî olarak arzu etmediğini ortaya koymaktadır. Bu yolda ısrarın iyi neticeler doğurmıyacağı ve bu sebeple de kendisinin çok büyük bir vebal altında bulunduğunu, artık eski devrin yıkıcı muhalefet lideri rolünü bırakıp, bugünkü fevkalâde nazik devrenin Hükûmet Reisi olduğunu bilmesi lâzımdır. Bu sebeple şinesini millete açmasını ve millete sevgi göstermesini temenni etmekteyiz. Bu temennimizi tarihi bir vazifeyi yapmak için bir defa daha tekrarlıyoruz. 4 Şubat 1963

**Adalet Partisi Genel
Başkanlığı**

**ADALET PARTİSİ MERKEZ İDARE KURULU
KARARI GEREĞİNCE UMUMÎ SİYASÎ AF
MEVZUUNDA BAŞVEKİLE VERİLEN BİRİNCİ**

M U H T İ R A :

Ankara, 24/1/1963

SAYIN BAŞBAKAN

2/7/1962 tarihinde, Millet Meclisi huzurunda, İkinci Karma Hükûmet Programını takdim ederken, iktidar ve muhalefet münasebetlerinin vatanda ve vatandaşta huzuru ve güveni sağlayacak tabiatta olması için, Hükûmetin elinden gelen gayreti sarfedeceğini bildirmiştiniz. Bu beyanınız karşısında Millet Meclisinin 5.7.1962 tarihli birleşiminde, duyduğum memnuniyeti belirtmiş; Adalet Partisinin prensipler üzerinde durarak, yapıcı bir muhalefet vazifesi göreceğini ve hattâ Hükûmete müzahir olacağını da ifade etmiştim.

En medenî ve en vatansever ölçülerle muhalefet vazifesi görmekte olan Adalet Partisinin samimî davranış ve gayretlerine rağmen, mes'ul Hükûmet, Türk vatanında huzuru ve güveni sağlayamamış vaziyettedir. Bu itibarla, özlenen huzur ve güvenin temini bakımından bir defa daha, zat'ı devletinize, her zaman meseleler içerisinde baş yeri işgal eden umumî, siyasî af mevzuunda, Adalet Partisinin görüşünü bildirmeyi zarurî addettim. Hatırlanacağı veçhile, Parlâmento faaliyete geçmeden evvel 24.10.1961 tarihinde, Parlâmentoda temsil edilen partilerin liderleri, imzalayıp, efkârı umumiyeye ilân ettikleri bir protokolde, Yassıada Hükümlülerinin affının lüzumunu kabul etmişlerdi. Bu af, şimdilik kaydı ile yakın bir âtiye tâlik olmuştu. Bilâhare, Yüksek Adalet Divanınca mah-

kûm edilen bütün şahısları şumûlû içerisinde alan siyasî, umumî affın zarureti, Birinci Karma Hükûmet protokolüne ve programına konulmuştu. Zira, Birinci Karma Hükûmet programına, «Vatandaş münasebetlerinde geçmiş siyasî mücadelelerin yaralarını tamamiyle tedavi etmek», şeklinde konulan ibarelerin delâlet ettiği mâna, zat'ı devletiniz tarafından, bir soru önergesi cevaplandırılırken, bütün siyasî mahkûmları kapsayacak mahiyette siyasî af şeklinde bildirilmişti. Yani tâ bidayetten beri Türk Cemiyetinde, içtimaî huzur ve emniyetin sağlanmasında, yaraların tamamen sarılmasında, siyasî affın zaruretinin ve oynayacağı rolü, bizzat kabul buyurmuş vaziyettesiniz.

Siyasî affın, partilerüstü, memleket şumûl bir mesele olduğu da, bütün siyasî partiler tarafından müteaddit defalar beyan edildi. Bu sebeple, 3 Mayıs 1962 tarihinde yapılan ve 12/5/1962 tarihine kadar devam eden Liderler Toplantısında, gerek Hükûmet ve gerekse bütün parti liderleri, resmî görüşlerini en kat'î bir şekilde bildirdiler. Filhakika Başbakan olarak zat'ı devletinizin ve bütün Bakanların imzalarını ihtiva eden 13 Mayıs 1962 tarihli Hükûmet karar ve tebliğinde de siyasî affın lüzumu ve partilerüstü bir mesele olduğu, vazih bir şekilde ifade olundu.

Birinci Koalisyon bozulduktan sonra teşekkül eden İkinci Karma Hükûmet, programına mesnet teşkil eden protokolde, içtimaî huzur ve emniyeti sağlamak maksadiyle siyasî affın lüzumunu, Birinci Karma Hükûmet gibi kabul etti. Bu esnada muhalefet vazifesi gören Adalet Partisi, bir muhalefet partisi olarak da görüşünü açıkladı. İkinci Karma Hükûmet programı hakkında, Millet Meclisi kürsüsünde Partimin görüşlerini açıklarken memleketimizin siyasî sahada geçirdiği sarıntının, içtimaî sahada yaptığı derin tesirlerin ihtilâflarını önlemenin umumî aflu mümkün olacağını; binaenaleyh af meselesinin partilerüstü bir dâva olarak mütalâa ve kabul edilmesini belirtmiştim.

İçtimaî huzur ve emniyet bahsinde umumî siyasî affın lüzumunu her zaman müdafaa ettim.

Sayın Başbakan;

Başında bulunduğunuz İkinci Karma Hükûmet tarafından hazırlayıp Yüksek Meclise getirilen, kısmî siyasî af tasarısı kanunlaştıktan, Kayseri Cezaevinde bulunan mahkûmların bir kısmı, yuvalarına kavuştuktan sonra, memlekette -nisbî de olsa- bir ferahlık hâsıl olmuştur. Ancak, zat'ı devletinizin de kabul etmesi gerekir ki, bu kısmî siyasî af, âmme vicdanını tatmin etmemiştir. Ehemmiyetle tebarüz ettirilmesi icabeden bir husus da şudur ki, kısmî siyasî afla hürriyetlerine kavuşan siyasî hükümlüler, asla huzursuzluk âmili olmamışlardır. Bilâkis bu şahısların, Türk Cemiyetindeki huzur ve emniyet tesis etmek için, kendi hisselerine düşen vecibeleri, bi-hakkın yerine getirmeye gayret etmekte oldukları müşahade edilmektedir.

Günlerden beridir ki, İkinci Karma Hükûmeti teşkil eden partiler, 113 sayılı Af Kanununun şûmulünü genişletmek için muhtelif çalışmalar yapmaktadırlar. Başlangıçtan beri arzetmiş olduğum veçhile, cemiyetimizdeki huzur ve sükûnu temin etmek bakımından af, partilerüstü bir mesele olarak kabul edildiğine göre, bu çalışmalar esnasında mes'ul Hükûmetin, muhalefet partilerinin de görüşünü bir defa daha öğrenmesinde büyük faydalar mevcuttur.

Bugün İkinci Karma Hükûmeti teşkil eden partilerde, Türk Cemiyetini devamlı surette af meseleleri ile meşgul etmemek için, 113 sayılı Af Kanununun genişletilmesi ele alınmış iken, siyasî umumî affın da tahakkuk ettirilmesini ve bu suretle Kayseri Cezaevinde yatan siyasî hükümlülerin affının sağlanmasını, şiddetle isteyenlerin mevcut olduğu kanaatindeyim.

Artık siyasî umumî af, 113 sayılı Af Kanununun şûmulü genişletilirken tahakkuk ettirilmelidir. Zira kanaatimce bugün umumî siyasî af, insanlık sevgisinin, vatandaşlık anlayışı-

nın, milletin temayüllerine hürmetin, Türkiye'nin yüksek menfaatlarının, garp camiası içerisindeki yerimizin, fevkalâde, tabii ve kaçınılmaz bir icabı haline gelmiştir.

Muhterem Başbakan;

Şu husus bir gerçektir ki, Türklerin kurdukları Devletlerin tarihinde, siyasî suçluların ve hele Devlet Reisliği yapmış olanların, zindanlarda devamlı bir şekilde tutulduğu ve çürütüldüğü görülmemiştir. Dünya siyasî tarihi de, Türklerin bu tutumunu teyit eden sayısız misâllerle doludur. Zaten, cezanın verilmesinde ve infazında esas gaye içtimaî faydadır. Halbuki siyasî suçluların cezalarının infazında çok defa içtimaî fayda kalmaz. İhtilâllerden, inkilâplardan sonra, hâdiselerin unutulması, içtimaî sükûn ve huzurun tesisi için af elzendir. Nitekim fiillerin suç vasfını ortadan kaldıran umumî aflar, işte bu maksatlarla çıkarılır. Bugün Milletimizin büyük ekseriyeti Kayseri Cezaevinin kapılarının açılmasını istemektedir. Şu hale nazaran siyasî hükümlülerin cezalarının devam etmesinde içtimaî fayda kalmamıştır.

Millet Meclisinde ve Senatoda harici politika mevzuunda yapılan münakaşalar neticesinde bir defa daha tezahür etmiştir ki, Devletimizin harici prestiji ve 5 Yıllık Kalkınma Plânını tahakkuk ettirmek için alacağımız dış yardımlar ile memleketimizin iç meselelerinin çok yakın bir irtibatı mevcuttur. Memleketimizin iç meselelerinin başında ise, içtimaî huzur ve emniyet meselesi gelmektedir. Bunu temin etmekte baş rol, mes'ul Hükûmete düşmektedir.

İçtimaî huzur ve emniyetin sağlanması için, siyasî umumî affın tahakkuk etmesi şarttır. Bu itibarla, zat'ı devletinizin, insiyatifinizi kullanıp, milletle elele verip, siyasî umumî affı tahakkuk ettirmeniz gerekmektedir. Gerek medenî âlem, gerek Büyük Türk Milleti bunu beklemektedir.

Sayın Başbakan;

Siyasî umumî af tahakkuk etmeden, Türk Cemiyetine sükûn ve emniyet avdet etmeyeceğini, Parlâmento ve Devlet ma-

kanizmasının normal bir şekilde işleme yoluna giremeyeceğini, bir defa daha, belirtmek isterim.

Geçmiş siyasî mücadelelerin yaralarının sarılması yarım kalmıştır. Bu yaraların tamamen sarılması, Türk Devletinin bekasının ve Türk Milletinin vahdetinin sağlanması bakımından bir numaralı millî dâva halinde durmaktadır. Bu dâva halledilmeden, iktisadî ve içtimâî istikrarın ve tasarlanan kalkınmanın gerçekleşmeyeceği ve bazı muzır cereyanların bundan istifade ederek memleketimizi çok daha müşkül durumlara sürükleyeceği, bugüne kadarki tecrübelerden anlaşılmış bulunmaktadır. Bu mülâhazalarladır ki, artık memlekete faydalı olmayan her tutumdan uzaklaşıp, milletçe elele, gönül gönüle çalışmayı temin edici yola girmemiz büyük bir vatanperverliğin en tabîi ve kaçınılmaz icabıdır. Bu itibarla umumî siyasî affı, atılması gereken ilk adım addetmekteyiz.

Siyasî umumî affı, partiler üstü, memleket şûmul bir mesele addetmiş olan bir Partinin Genel Başkanı olarak, bu meselede kanaatlarımı zat'ı devletinize arzederken, bir defa daha, yaraların tamamen sarılması ve içtimâî emniyet ve huzurun tesisinde, her türlü vazife ve vecibeyi ifaya âmade bulunduğumu belirtmek isterim.

En derin saygılarımla

A. P. Genel Başkanı

Ragıp Gümüşpala

(10 Şubat 1963 tarihinde
basına açıklanmıştır.)

ADALET PARTİSİ MERKEZ İDARE KURULU
KARARI GEREĞİNCE UMUMÎ SİYASÎ AF
MEVZUUNDA BAŞVEKİLE VERİLEN
İKİNCİ MUHTIRA :

Ankara, 16/2/1963

Muhterem Başvekil;

Adalet Partisinin, kayıtsız şartsız millî hâkimiyet prensibine müstenit demokratik nizamı bağılılığını, kuruluşundan bugüne kadarki tutumu ve davranışı ile tamamiyle ispat etmiş durumda olduğu, zat'ı devletlerince de malûmdur.

Partimiz her ne şekilde olursa olsun, demokratik nizamı ve Anayasa dışında ona aykırı surette zor kullanılarak yapılacak Hükûmet ve rejim değişikliklerinin şiddetle karşısındadır. Bu sebeptendir ki memleketimizde demokratik nizam aleyhinde beliren ve hissedilen hareketler karşısında daima büyük bir titizlik ve hassasiyet göstermektedir.

27 Mayıs'tan sonra memleketimizde beliren ve hiçbir zaman tamamiyle tasfiye edilememiş olan bu gibi yeraltı faaliyetlerinin son Irak Hükûmet darbesi dolayısıyla yeniden bir ehemmiyet kazandığından şüphe etmiyorum. Irak Hükûmet darbesinin âmme efkârında müsait karşılandığı ve basın-da müspet şekilde gösterildiği müşahade olunmaktadır. Bu hâdise Irak halkında yaratılan büyük huzursuzluğun bir neticesi olarak mütalâa olunmaktadır. Bugün bu hâdisenin halkımız ve basında bu derece ile alâka ile karşılanması memlekette mevcut olduğunu mütemadiyen belirtmekten hali kalmadığımız büyük huzursuzluk ve memnuniyetsizliğin bekle-nilmeyen yeni bir ifadesi olarak telâkki edilmektedir. İşte bu pek mühim tezahür sebebiyledir ki, yüksek dikkatinizi memleketimizde devam etmekte olan huzursuzluk ve memnuniyetsizlik âmilleri üzerine ve dolayısıyla sükûn ve huzurun baş şartı olan umumî siyasî af mevzuuna bir defa daha çekmeyi vazife telâkki ettim.

27 Mayıs'tan beri faaliyetlerine mâni olunamayan maceracıların memleketimizdeki bu yeni ruh haletinden istifadeye teşebbüs etmeleri ihtimalini dikkate almak lâzımdır. Irak Hükûmet darbesi memleketimizdeki yeraltı maceraları için yeni bir teşvik ve cesaret unsuru olabilir. Halkımızın büyük kısmında mevcut olan ve gün geçtikçe daha derinleşen memnuniyetsizlik ve huzursuzluğun yeraltı maceracıları için bir istismar unsuru olmaktan çıkabilmesi demokratik nizamın emniyete alınması için kaçınılmaz bir zarurettir. Bu maksatla umumî siyasî affın yalnız mutlak bir zaruret değil, fakat bir gün dahi geciktirilmemesi gerekli hayatî bir tedbir olduğu hakkındaki kanaatımızı tekrar saygılarımla arz ederim.

Adalet Partisi Genel Başkanı

Ragıp Gümüşpala

ADALET PARTİSİ'NİN İKİNCİ MUHTIRASINA BAŞVEKİL İSMET İNÖNÜ'NÜN CEVABI :

Ankara, 17 Şubat 1963

Adalet Partisi Sayın Genel Başkanı;

16 Şubat tarihli yazınızı ve teklifinizi dikkatle okudum. Irak ihtilâlinin basınımızda ve halkımızda müsait karşılandığı gerekçesine tafsilâtiyle dayanarak umumî siyasî affın bir gün geçirilmeksizin çıkarılmasını ifade buyuruyorsunuz.

Her memleketin, siyasî meselelerinin kendine göre zaruretleri vardır. Bu sebeple, Irak ihtilâlini, kendi teklifinize mesnet almak yanlışır. Hattâ, böyle yanlışlar zararlı da sayılabilir.

Irak ihtilâlcileri, 14 Temmuz 1958 ihtilâline ihanet edildiğini ve hareketlerinin 14 Temmuz ihtilâlinin devamı olduğunu, ileri sürerek ihtilâl yapmışlardır. Bildiğimize göre beyan-namelerinde «14 Temmuz ihtilâlini her tecavüzden korumak ve ihtilâle musallat olan canileri yok etmek» ten bahsetmişlerdir. Görülüyor ki, Irak ihtilâl hareket felsefesinin özü budur.

Türkiye'de ise, 27 Mayıs ihtilâlinin sözünde durmadığı değil, bu ihtilâlin intikamını almak isteyen siyaset sahiplerine yüz verildiği iddiasının derin huzursuzlukları vardır. Memleketimizde demokratik rejim kurulmuş ve hürriyet haklarını tahrik derecesine varacak surette kullanmak isteyen unsurlar türemiştir.

Mevcut olduğunu söylediğiniz yeraltı faaliyetlerinin hiç birisinin fazla önemi ve kuvveti yoktur. Vatandaşı üzen 27 Mayıs ihtilâli düşmanlarının demokratik rejim içinde türlü

kalıba bürünerek iktidara geldikleri takdirde kurmağa müstait oldukları idare tarzının teskin edilemeyen endişesidir. Bir taraftan anayasasının tarifi veçhile meşruiyetini kaybetmiş bir idarenin tekrar kurulması ihtimali ciddî olarak hüküm sürmekte, öte taraftan bu ciddî ihtimali bahane olarak kullanmak istiyen demokratik rejim aleyhindeki maceracıların hevesleri kendini göstermektedir. Ehemmiyetli olan birinci endişe kaynağıdır. 27 Mayıs ihtilâlinin intikamını almak siyasetinde ve istidadında olanların, halde ve istikbâlde maksatlarına eremeyecekleri emniyetini siyasetçilerimiz memleket halkına verebilirlerse huzursuzluk kökünden tedavi edilmiş olur. Bu itibarla, memleketin huzura kavuşması ihtimali belirdiği her anda huzursuzluk doğuran hareketten sakınmanız lâzımdır. Bir defa siyasî hayatımız bu sun'î tahriklerden kurtulursa her meselenin halli imkân yoluna girecektir.

Şurasını kesin olarak beyan ederim ki, hükûmet her türlü gizli aşikâr tahrik teşebbüslerine karşı kanunları tatbik, demokratik rejimi savunmağa kararlıdır ve muktedir. Vaziyeti böylece mütalâa etmek isabetlidir.

Bu sebeple sevkettiğimiz 113 sayılı kanun tasarısında siyasî affın zemini ve lüzumu olmadığına kâni bulunuyoruz. Saygılarımızla.

İsmet İnönü

ADALET PARTİSİ MERKEZ İDARE KURULU
KARARI GEREĞİNCE BAŞVEKİL'E VERİLEN
SON MUHTIRA :

Ankara, 19/2/1963

Sayın Başbakan;

16/2/1963 tarihli muhtıramıza cevap olarak gönderdiğiniz ve fakat maalesef hiç bir şekilde cevap teşkil etmeyen 17/2/1963 tarihli yazınızı aldım. Esasen 17/2/1963 Pazar günü radyoda öğle ajansından, muhtıramızı hükûmetin tetkik ettiği ve cevabın basına verildiğini, yazınız elime gelmeden öğrenmiş bulunuyordum. Yazınızdaki zihniyet ve hâdiseleri izah tarzıyla iddia ve ithamlara Koalisyonun diğer kanatlarına dahil bakanların katıldığını müşahade etmek hayret ve üzüntümü mucip olmuştur.

Biz muhtıramızda, kuruluşundanberi kayıtsız şartsız millî hâkimiyet prensibine müstenit demokratik nizama bağlı bulunan partimizin, her ne şekilde olursa olsun demokratik nizam ve Anayasa dışında zor kullanarak yapılacak iktidar değiştirme teşebbüslerinin şiddetle karşınızda olduğunu belirttik. Sonra da bu bakımdan Irak olaylarının memleketimizdeki tesirlerini hatırlatarak bunları bir takım yeraltı maceracılarının istismarına imkân vermemek için huzursuzluk sebeplerinden birisi olan umumî siyasî af mevzuunun biran-evvel hallindeki lüzum ve zarureti ifade ettik.

Üzüntü ile görüyorum ki, Türk Milletinin büyük ekseriyetindeki derin huzursuzluk ve memnuniyetsizlik sebeplerinin hakikî mahiyetine nüfuz etmemiş görünerek, vâkıaları kendi arzunuz istikametinde ve yanlış olarak değerlendirmekte ısrar etmektesiniz. Siz, memlekete hâkim olan huzursuzluğun 27 Mayıs düşmanlarının türlü kalıba bürünerek iktidara gel-

dikleri takdirde kurmaya müstait oldukları idare tarzının teskin edilemeyen endişelerinden doğduğunu ileri sürmektesiniz. Böylece bugüne kadar bu vehmin tesiriyle demokratik prensipler aleyhine neşriyat ve propaganda yapanları desteklemiş ve hattâ himaye altına almış olmuyor musunuz?

Halbuki bu milletin teskin edilemeyen tek endişesi onun büyük ekseriyetinin asla itimat etmediği insanların, bir takım vehimler uyandırarak bütün millete tahakküm etmek arzularının yerleşmesi ihtimalidir.

İktidarın en tabii, haklı ve kuvvetli namzedi olan Adalet Partisi'nin iktidara geçmesi ihtimali millet için ancak en büyük ümit ve ferahlık kaynağıdır. Türölü kalıba bürünerek iktidara gelmelerinden bahsettikleriniz ise, Hükûmetin, mevcudiyetini kabul ettiğı halde meydana çıkarıp kanunun pençesine teslim etmekte âciz gösterdiği türölü adlardaki yeraltı faaliyetleri olabilir.

Hükûmetin bu gibi faaliyetleri ehemmiyetsiz telâkki etmesini çok büyük bir hatâ telâkki ederim. Küçümsenen bu faaliyetler, 27 Mayıs hukukunda, sanıklarının idamla tecziyeleri istenen cinsten, gazete idarehanelerinin tahribi, parti merkezlerinin basılması ve caddelerde tedhiş beyannamelerinin dağıtılması gibi aslında pek vahim ve maalesef vukubulmuş hareketlerdir. Hükûmetin bu türölü teşebbüsleri ne derece önlemeye muktedir olduğu da bu gibi teşebbüs faillerinin henüz yakalanmamış olmasıyle sabittir.

Muhalefet yıllarınızda Uzak Doğı'da cereyan eden bir ihtilâlden sitayişle bahsettiğiniz ve Türk Milleti'nin Güney Kore halkından daha az haysiyetli bir millet olmadığını ifade etmiş olduğunuzu hatırlıyor ve şimdi ise tamamen aksine olarak «her memleketin siyasî mes'elelerinin kendisine göre zaruretleri vardır» demek suretiyle Orta Doğı hâdiseleri üzerine Hükûmetin dikkatini çekmemizin zararlı olacağını ifade etmenizi ibretle müşahade ediyoruz. Kaldı ki bugünün vatan-

sever muhalefeti Türk Milletinin Irak halkından daha az hay-siyetli olmadığı gerekçesiyle Hükûmeti tehdit etmemekte, bi-lâkis onu uyarmak ve kendisine destek olmak istemektedir. Başka bir tâbirle; Adalet Partisi, yabancı memleketlerde hal-kın huzursuzluk ve memnuniyetsizliğine dayanılarak yapılan ihtilâl hareketlerinin memleketimizde Hükûmetin tasfiye et-mekte âciz gösterdiği rejim düşmanlarını ve yeraltı çeteleri-ni cesaretlendirmemesi için onu en samimi ve destekleyici his-lerle îkaz vazifesini yapmıştır.

Bu hareketimizi tamamiyle mevhum ve yanlış istikamet-lerde göstermeye çalışmak kimsenin hakkı değildir.

Cevabınızda «Türkiye’de ihtilâlin intikamını almak iste-yen siyaset adamlarına yüz verildiği iddiasının huzursuzluk-ları vardır» demekle de gerçeği bir kere daha görememektes-i-niz. Halbuki memleketimizde asıl 27 Mayıs ihtilâlini istismar eden demokrasiye inanmamış siyaset adamları ile sol cere-yanların devam edegelen maksatlı hareketlerinin huzursuzluk-ları vardır.

Umumî siyasî affın zemin ve zamanının geldiğine dair olan görüşümüz ifadesini yukarıki izahlarda bulmaktadır. Bütün bu hakikatların ışığında bizim muhtıramızla ona verdiği-niz cevabı, kendisine itimat ettiğimiz Büyük Türk Milletinin hakemliğine tevdi etmiş bulunuyoruz. Hürmetlerimle.

Adalet Partisi Genel Başkanı
Ragıp Gümüşpala

**ADALET PARTİSİ GRUP BAŞKANVEKİLİ İZMİR
MİLLETVEKİLİ ALİ NAILİ ERDEM'İN AF TASA-
RISI MÜZAKERESİ SIRASINDA MİLLET MECLİ-
SİNDE ADALET PARTİSİ MİLLET MECLİSİ
GRUBU ADINA YAPTIĞI KONUŞMA**

20 Şubat 1963

Muhterem Milletvekilleri,

Hükûmet tarafından hazırlanarak, Yüce Heyetinize sevkedilmiş bulunan; (Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkındaki Kanun) tasarısı üzerinde Adalet Partisi Meclis Grubunun görüş ve düşüncelerini arz etmek maksadiyle huzurunuza çıkmış bulunuyoruz.

Yüksek Heyetinizin malûmu olduğu veçhile Birinci ve İkinci İnönü Kabinelerinin; Büyük Meclise ve umumî efkâra, sunmuş olduğu Hükûmet Programlarında; geniş mânasiyle huzurun getirileceği ve bunu sağlamak üzere bütün tedbirlerin alınacağı taahhüt edilmiş ve Büyük Meclisce her iki kabineye itimat beyan edilmesinde bu taahhütler mesnet olmuştur.

İşte şimdi yüksek huzurunuzda görüşülmekte olan kanun tasarısının getirdiği hükümler, Birinci İnönü Kabinesinin programında bu konu ile ilgili Hükûmet taahhütlerinin gecikmiş bir tatbikatıdır.

Filhakika adı geçen programda asayiş kuvvetlerinin ve idare cihazımızın kamu içinde, başarılı bir surette; çalışacak hale getirilmesinin iç politika bakımından âcil bir ihtiyaç olarak ele alınması lâzımgelen, ilk işler meyanında mütalâa edildiği sarahaten ifade olunmuştur. Şu hale göre, memlekette tarafsız bir idare kurmak, partizan bir gidişe mahal ve imkân

bırakmamak her kademedeki memuru, zabıta kuvvetlerin geçmiş hâdiselerden alınan, acı tecrübeler neticesi pasif ve ürkek bir davranıştan, haksız mağduriyetlerden kurtarmalı için; her şeyden evvel bugün elimizdeki kanunun getirmeli istediği huzur havasına kavuşturmak icabederdi.

Adalet Partisi'nin iktidara ortak olduğu devrede bu konunun sağlanması için yaptığı gayretler, siyasî ortamın müsait bulunmadığı iddiaları ile daima akamete uğramıştır. Bu siyasî ortamın; kimin tarafından ve hangi usullerle yoklandığı hiçbir zaman açıklanmamış ve bu suretle de ne zaman düzeleceği veya düzeldiğine karar verileceğinin tâyini, imkânsız bir hale gelmiştir.

Biz gecikmiş bile olsa bu kanunla getirilmek istenilen tedbirlerin aşağıda arzedeceğimiz noksanlarının telâfisi halinde memleketin huzurunu korumak yolunda çok daha müspet bir rol oynayacağına inanıyoruz.

Bu kanundan istifadeleri sağlanan murtabit siyasî suçluların Hükûmet teklifinden farklı olarak ceza mahkûmiyetlerinin neticelerine de şâmil olmak üzere fer'i ve mütemmim cezalarının da af edilmesi hakkâniyete uygun olmuştur.

Keza tasarının 3 üncü maddesiyle müspet ve müşahhas mânada tesis edilmek istenen istisnaiyetin Millet Meclisi Adalet Komisyonunda tek bir tarih tespiti suretiyle, kanunların umumilik ve mücerret oluşu prensibine uygun hale getirilmiş olmasını da memnuniyetle karşılamaktayız.

Tasarının 4 üncü maddesinin T.C.K. nun 240 ıncı maddesine mümas müşterek vasıflı G ve J bentleriyle İ bendindeki istisnaların bir eşine Cumhuriyet tarihimizde çıkartılan af kanunlarında rastlamak mümkün olmamıştır.

Kanunlar ve bhusus ceza kanunları ile suç sayılan fiillerin bu karakterini ref'eden af kanunları manevî otoritesini genel oluşundan alırlar. Hiç şüphesiz kanunların genel olmaları için mücerret olmaları lâzımdır. Genel affın karakteri de budur.

Bu tarzı hareket, 45 sayılı Kanun ile bu Kanunun 113 sayılı Af Kanununa intikal eden tatbikatındaki hatalarda ısrar mânâsındadır. Ve sevk şekli ile kanunlaşması halinde, tam bir manevî otoriteye sahip olma vasfından uzaklaşacağı aşîkârdır.

Maksut olan belli sıfattaki şahıslar kıstasına istinaden, isimlerini kanun metinleri arkasına gizlemek suretiyle bazı şahısları tecrim etmek his ve arzusu ise, bu davranışın; huzurun tesisi, müesseselerin mütereddit durumdan kurtarılması arzusundaki samimiyet, af, şefkât ve merhamet gibi ulvî mefhumlarla bağdaştırmak mümkün değildir.

Yok; eğer, hepimizin ittifaken üzerine titrediğimiz Devlete ikâ edeceği iddia edilen zararların tanzim ve tahsili ise, Devletin ve şahısların bu haklarını tahtı temine alacak sarih kanun yolları vardır.

Af, kamu dâvasını ve cezayı düşüren bir sebeptir. Af ile fiil kalkmamış olduğundan, fiilin hukukî neticeleri bâkidir. Affın şûmulüne giren bu fiillerden bir zararın meydana gelmiş olması halinde affın mevcudiyeti zararın hukuk mahkemelerinde tazminine mâni teşkil etmemektedir.

Bizzat bu tasarının 11 inci maddesinde bu müesseseye istinaden pratik bazı usullerin vaz'edilmiş olması da bu görüşümüzü teyit etmektedir.

Bu itibarla Anayasa ve ceza prensiplerine aykırı bu istisnaların vaz'ında, gösterilen gayretlerin altında hiçte hoş olmayan bir maksadın yatmakta olduğu hususundaki endişelerimizi de Büyük Meclisin ittilâna sunmakta faide mülâhaza etmekteyiz.

Hukuk dışı ve endişe tevlit eden sebeplerle bu istisnaların vaz'edilmiş olmasını doğru bulmamaktayız.

Affin adî suçlara teşmili cihetine gidilmesinde izhar edilen şefkât ve âtifet duygularına saygımız vardır.

Ancak Hükûmetten, aften istifade edecek şahısların tekrar hapishanelere dönmemesini temin edecek iktisadî ve içtimâî ciddî tedbirler almasını da temenni etmekteyiz.

Tasarıda geniş mânasiyle huzurun kilit noktasını teşkil eden siyasî suçların ele alınmamış olmasını teessürle karşılamaktayız.

Bu vesile ile siyasî suçluların affı ve huzur hakkındaki görüş, istek ve temennilerimizi bir defa daha açıkça belirtmek isteriz.

15 Ekim 1961 seçimleri sonunda bütün Parti Liderleri ile yapılan protokolda. siyasî affın tahakkuku, şimdilik kaydı ile geri bırakılmış ve ahiren siyasî affın partilerüstü bir mesele olarak telâkki edildiği ilân edilmiş ve Birinci Karma Hükûmetin Yüce Meclise sunulan programında da (Memleketin bünyesinde ve devletin bütün teşkilâtında devamlı huzurun temin edilmesiyle birlikte vatandaş münasebetlerinde, geçmiş siyasî mücadelelerin yaralarını tamamiyle tedavi etmek) taahhüdü yer almıştı.

Bu itibarla af mevzuundaki teşebbüslerinde Hükûmetin ilk bağlı bulunduğu kayıt kendi beyan ve taahhütleri olmalıdır.

İçtimâî bir tedbir ve âtifet gerekçesiyle bugün Yüksek Meclise getirilen tasarının şûmulüne bakılırsa, Hükûmet ve Hükûmet kanadını teşkil eden siyasî partilerin bu taahhütlerinden uzlaştıkları görülür.

Affı zarurî kılan sebep ve âmillerin tekevvünü halinde bu müesseseye müracaat edilmesinin cemiyet için hayırlı bir tedbir olduğu, kesinleşen ve kesinleşmeyen kazalar karşısında bunun ancak bir âtifet sayılacağı ilmî bir bedahattır.

Fakat bugün Türk toplumunun ilgili bulunduğu af probleminin; ayrı bir özelliği ve mânası vardır. Birinci Karma Hükûmetin yaşayamamasının en önemli sebebi; bu taahhütlerin

Hükûmet programındaki sınırlar içinde tahakkuk ve tatbik edilmesi lüzumunu müdafaa eden Adalet Partisinin görüşüne yer verilmemesi ve yaraların tamamıyla tedavi edilmesi yolu terkedilerek; yarım ve sakat tedbirler aranması hususunda, koalisyonun, diğer ortak kanadını teşkil eden siyasi heyetin; inat ve ısrar halinde kalmış olmasıdır.

Anayasanın ihlâli iddiası ile tekevvün etmiş siyasi suçların tarihlerine göre farklı muameleye tâbi tutulması gibi, Adalet hisleriyle telifi imkânsız, yarım ve sakat tedbirlerin büyük ihtilâtlar yaratacağına, milletçe arzulanan huzur havasının teessüsünün gayrî mümkün kılacağına, millî iradenin istikâmet ve temennisine aykırı bir neticeye gidilmiş olacağına inanan Adalet Partisinin değişmez ve değiştirilemez kanaatları hilâfına, hareket edildiği içindir ki Birinci Koalisyon Hükûmeti düşmüştür.

Bu Hükûmeti istihlâf eden İkinci İnönü Kabinesi Birinci beyan ve taahhütlerini kısarık af mevzuunu daha dar bir çerçeveye itmek suretiyle huzurun kurulmasını temine mâtuf gayretleri tahdit eylemek yoluna yönelmiştir.

Protokoldaki şimdilik kelimesi bugün lûgât mânasını dahi kaybetmiş, meçhul bir zaman terimini anlatır bir hale gelmiş bulunmaktadır.

Memleketin muhtaç bulunduğu salim ve sıhhatli tedbir, karşı karşıya kaldığı büyük problem sadece idare cihazını ve asayiş kuvvetlerini değil topyekûn bütün Milleti huzura kavuşturacak hüküm ve şartları vakit geçirmeden yerine getirmektir.

Seçimlerden bu yana geçen zaman 1,5 yıla yaklaşıyor. Geçirdiğimiz ihtilâl 3 yıl geride kaldı. Yeni Anayasamız yürürlüğe girdi, demokrasiyi koruyacak ve soysuzlaştırmaktan kurtaracak ana müesseseler işler hale geldi.

Bu cennet vatani, bu mubarek Milleti halâ fevkalâde haller yaşıyan ve anormal şartlar içinde bocalayan, istikrarsız

bir diyâr halinde telâkkiye ve cihan umumî efkârına bu tarzda takdime; devam etmeye ne lüzum ne de ihtiyaç vardır.

Bu görüşe candan bağlı olan ve af müessesesinin hudut ve şûmulünü tâyin etmenin parlâmentonun vazifeleri cümlesinden olduğuna inanan Adalet Partisi geçmiş siyasî mücadelelerin yaralarını tamamiyle tedavi etmenin artık zamanı gelmiş olduğu yolundaki kanaatinde sabit ve musirdir.

Bir toplumun içte düzenini, dışta itibarını tek kelime ile Millet olarak var olmasını sağlamanın birinci şartı, selâhiyetli organların hislerden tecerrüt ederek geçmiş hâdiseleri unutmaması ve unutturmasıdır.

27 Mayıs'ı takibeden günlerde ihtilâl yapanların bu şartların tahakkuku için (Muvaffak olan hükmeder) düstûrünü bir tarafa bırakıp bütün dünyaya yeni, yepyeni bir iyi niyet örneği vererek ne kadar tarafsız hareket ettiklerinin en belirlirli misâli 15 Ekim seçimleridir.

Siyasî af konusu ne zaman ele alınsa siyasî yatırım yapıyor sloganı tekrar edilmektedir. Şu halde siyasî suçların affı konusunda ısrarla durulması vatandaş ekseriyetinin siyasî suçların affını candan arzu ettiklerini belirten bir vaki'dir. Bunun pek tabii bir neticesi de affı tahakkuk ettirecek partilerle Parlâmento Millet'in sevgi ve itimadına nail olacaktır. Biz Analet Partisi olarak affın tahakkukunu arzu ederken hiçbir istismar duygusuna sahip değiliz. Bilâkis affı derhal gerçekleştirecek partilere ve Hükûmete bu işin şerefi parlâmentoya aittir demeye hazırız. Meclisteki partiler memleket içindeki ihtiyaçların, halkın arzusunun tazyiki altında teşekkül eden büyük fikir cereyanlarının birer temsilcisidirler. Parlâmentonun hedefi ise halkın vicdanında teşekkül eden arzu ve idealleri hakikat ve fiiliyat sahasına çıkarmak realiteye uyan en yüksek ve en noksansız Adalet prensiplerini sağlamaktır. Yaşama sahasında yapılacak hareket halkın âtîfet ve şefkât hislerine tercüman olmak onun arzusunu tahakkuk ettirmektir. Bir Parlâmento Millet çoğunluğunun arzusunu tahakkuk

ettirmesze ızdırap verici neticelerin tahakkuku mutlaktır. Halkın büyük kısmını küskün ve kırgın bir durumda bırakarak azınlıkta kalan kısmın arzularına göre memleket idaresine kalkışmak isabetli bir politika değildir. Türk toplumu içindeki rahatsızlıklardan ve kargaşalıklardan fayda umanların ötesinde tam bir siyasî affı (Küçük bir zümreden başka) istemiyen bir kimse kalmamıştır. Ebediyyen varolması için çalıştığımız Aziz Türk Milletini Atataürk'ün özlediği muasır medeniyet seviyesine çıkarmanın biricik yolu onun her zaman her an beraber yaşamasına bağlıdır.

Hükûmetin ve koalisyonu teşkil eden karşı siyasî partilerin bidayettenberi izahına çalışmış olduğumuz taahhütlerini ifadan kaçınmaları karşısında taahhütlerimize sadık kalarak görüşlerimize uygun bir tâdil teklifini huzurunuzda getirmiş bulunmaktayız.

Burada maruzatımıza son veriyoruz. Bu kanunun Millet ve Memleketimize hayırlı olur temennisiyle Yüce Heyetinizi Adalet Partisi adına saygı ile selâmlarım.

BAŞVEKİL İSMET İNÖNÜ'NÜN KONUŞMASI :

BAŞKAN — Efendim, kifayet önergelerini okutmadan evvel, Sayın Başbakan konuşmak arzusundadırlar. Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya) — Muhterem arkadaşlar, bugün konuşmakta olduğumuz **kanun**, Karma Hükümeti teşkil ederken imzalanan protokola dayanan bir kanundur. 6 aydan beri protokol içindeki târifini, tatbik şeklini, şumûlünü hulûs ile tâyin etmeye çalıştık. Bugün huzurunuzda bu emeklerin mahsûlü olan bir tasarı gelmiştir.

Biliyorsunuz, Birinci Koalisyon Hükûmeti siyasî af konusundaki tartışmaların ölçüsünü bulamamaktan dolayı dağılmıştı. O zamandan beri muhalefet partisi siyasî af konusunu elinden bırakmadı. Fakat Hükûmet programının tesbit ettiği sınırların içinde çalışmalarımızı devam ettirdiğimizden, bu propagandanın tesirini fiilî sahaya naklettirmedi. Hiç kimse'nin gözünden kaçmamaktadır ki, siyasî af konusunun bu tarzda istismarı huzursuzluğu arttırmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, Birinci Koalisyonda siyasî af konuşulduğu zaman biz bir hudut tesbit ettik. 4-5-6 senelikler affedilecek ve bu 6 seneliklerin istifade ettikleri muafiyet miktarı geride kalanlara teşmil edilecek.

O zaman bana söylemişlerdir ki, siyasî affı mutlak kâmil olarak isteyenler bizim 4, 5, 6 senelik dediğimiz affın bir kısmı ile razı olacaklarını söylemişler, alâkadarlarla temas ederek söylemişler. Yani o zaman 4 seneliklerle azamî olarak 5 seneliklerle iktifa etmek pekâla mümkün olacak idi. Bu ancak bizim siyasî af meselesinin haklı olan hudutlarını isabetle bulmak gayretimizdendir ki 6 seneliklere de teşmil olun-

muştur. Ve ayrıca 4 senelik bir af müddeti de buna ilâve edilmiştir. Makbule geçmedi.

Bu siyasî af meselesini istismar konusu ederek konuşan hâtibi, her tarafta hattâ Meclis içinde bile **görüyoruz**. Düşünerek mi söylüyor, yoksa konuşmaya başladıktan sonra sözleri, düşündüklerini aşıyor mu, bunu takdir etmek mümkün değil.

«Biz buraya kin ve intikam dolu olarak geldik» diyor. (soldan gürültüler, kim diyor sesleri) Böyle diyorlar. «Halk bunu istiyor» diye her yerde yazıyorsunuz. Halka, tamamiyle «Halk bu sizin istediklerinizi istiyor» havasını yaymaya çalışıyorsunuz. (Soldan şiddetli gürültüler)

BAŞKAN — Beyefendi, lûtfen sükûneti muhafaza ediniz. Hüseyin bey, İçtüzük hükmünü tatbik ettirmeye bizi icbar etmeyin. Arkadaşlarım lûtfen yerinize oturunuz.

NECİP MİRKALAMOĞLU (İzmir) — Sayın Başkan, ya susturunuz, ya susturalım.

BAŞKAN — Necip Mirkelâmoğlu siz lûtfen susunuz, karışmayınız. Buyurun Sayın Başbakan, lûtfen devam ediniz.

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, hiç kimseyi kırmak maksadı ile söylemiyorum. Mesele, sizi memleketin vaziyeti ve siyasî af konusundaki Hükûmetin tutumu üzerinde açıkca aydınlatmaktır. Nihayet, iktidar ve muhalefet partileri olarak birbirimizle iyi geçinmenin ve beraber çalışmamızın hudutlarını bulmak mecburiyetindeyiz. (**Bravo sesleri**)

Muhterem arkadaşlarım, İkinci Karma Hükûmet zamanında siyasî af konusuna temas etmedik. Bu kanun, vazife suistimalleri ile devlete verilen zararların kayıtları içinde çok dar bir mahiyette çıkacak ve geniş ölçüde bir kolaylık ve rahatlatma yapmayacak zihniyeti ile hazırlamağa çalıştık. Yani muhtaç kaldıkça genişlettik, protokolda yazdığımızın dışına

çıktı, geniş bir af tasarısı getirmeğe çalıştı. O kadar geniş hudutlar içinde af geldi ki, bizim arkadaşlar bu sabah çalışmışlardı, bizim arzu etmediğimiz hudutları bulmuştur. Bizim arzu etmediğimiz hudutlar için, size kolayca anlıyacağınız bir misâl vereyim. Şimdi biz bu kanunla 15 Şubat gününe kadar bizim Hükûmetlerin zamanında, (geçen iktidardan sonra, ihtilâl devresinden sonra gelmiş olan demokratik Hükûmet zamanında) 1,5 senedir Hükûmet ediyoruz. «Bu zaman zarfında vazife suiistimâli yapmış olan büyük memurları affediyoruz.» Şimdi, buna nazarı dikkatimi celbettikleri zaman düşündüm ki, buna hakkımız yoktur. Zira biz Hükûmet olarak 1,5 senedenberi mes'uliyetini taşıdığımız Hükûmet olarak, vazife suiistimâlinin affedileceği zihniyetiyle hareket etmedik ki. (Orta sıralardan, bravo sesleri, alkışlar) Şimdi bu iş için bir tashih edelim diye teşebbüs ettiler. (Ortak kanaatlarda arkadaşlar) «Gerçi vakit çok dardır ama düzeltebilirsiniz, bu kayd düzeltelim de bizi zamanımızda af vazife suiistimaline şâmil olmasın» dediler. Bizdeki anlayış tarzı budur. **Bugünkü konuşmalarda Koalisyon arkadaşımızla ihtilâf olduğundan bahsedildi ve bunlara karşı şöyle böyle taahhütlere girdiğimiz belirtildi.** Hepimiz memleket karşısında konuşuyoruz ve konuştuklarımız üzerinde sonradan aramızda fikir teati ederiz. Ehemmiyetlisi vardır, ehemmiyetsizi vardır, anlarız ve devam ederiz. Bunlar büyültülecek şeyler değildir, her karma hükûmetin içinde olacak ve meseleler mütemadi bir anlaşma havası içinde çözüme bağlanacaktır. Bu sözlerden siyasî affın istikbali için benim bir taahhüde girdiğim mânası çıkarılır, diye bugün burada bu sözü aldım. Adalet Partisi muhtırasına cevap verdim. Irak ihtilâlini taleplerine mesnet yaparak geniş ölçüde bir af için, siyasî af için bana müracaat etmişlerdi. Cevap verdim kendilerine; her iki noktai nazar efkârı umumiyenin bugün malûmudur. Bir kere daha cevap aldım. Fakat ona artık cevap vermek için lüzum bulunmamaktadır. Çünkü, efkârı umumiyeye, söyleyeceğimiz şeyler, her birimizin ne düşündüğü açık bir surette aksetmiştir. Bu konu üze-

rine yazışmaya devamda, artık ciddî bir mâna kalmamıştır. (Ortadan bravo sesleri şiddetli alkışlar)

Şimdi siyasî af ne vakit konuşulacaktır? Siyasî ortam olgun olacak, olmayacaktır. Ben Adalet Partisine söyledim, burada Efkârı umumiyede söylüyorum. Siyasî af görüşmeye mâni olan başlıca unsurdur. Siyasî affın başlıca bir konu olarak ele alınması, tahrik vasıtası yapılmasının doğru olamayacağını açık olarak belirtmek isterim. (C.H.P. sıralarından, alkışlar) Tahrikler devam ettiği müddetçe bu meseleyi görüşmiyeceğiz, bu yapılmadığı zaman ne vakit görüşeceğiz, **istikbal ve âtiye hiçbir teahhüdüm yoktur.** (C.H.P. sıralarından, alkışlar). Ben memleketin muhtaç olduğu meseleleri ve dertleri lâıyk olduğu ölçüden daha geniş müsamaha ile daha çok iyilik getirecek ölçüleri tercih ederek, tatbik etmek istidadında olan bir insanım, başka hiç bir kuvvetim yoktur. Büyük Meclisten güven oyu aldığım müddetçe buradayım ve bu güven oyu almak üç partinin beraber çalışmasına bağlıdır. İsteddiğiniz zaman bu hükûmeti vazifesinden alıkoymak elinizdedir. Hiç bir zaman Meclisin ve Mebusların teşebbüsü ile partilerin teşebbüsü ile bir siyasî hat tâyin edilecek ve aklımızın ermediği, onun mes'uliyetini almak için kendimizde hak ve takat görmediğimiz zaman o mes'uliyeti bize yüklemeye hiç bir kuvvet kâfi gelmez. (Ortadan ve sağdan, «bravo» sesleri).

Aklımızın ermediği mes'uliyeti taşımayız. Bunu açıkça söylemek isterim. (Ortadan alkışlar) Zannediyorum, her tarafını söyledim.

Koalisyon grubu içinde, münakaşalarımız, aramızda ayrılık ifade eden bir mahiyette değildir, bir koalisyon içerisinde daima olabilecek hâdiselerdir. Konuşuyoruz, anlıyoruz, devam ediyoruz.

Bugün bahis konusu olan, geniş ölçüde bir af kanununu çıkarmaktır. Bu af kanunu tarihleri itibariyle son anda bizim, Hükûmet olarak arzu ettiğimiz hududu taşmıştır. Düzeltirseniz buna çok memnun olacağım. Biz kendi mes'uliyeti-

miz zamanında işlenmiş olan vazife suiistimallerinin affolmasını teklif etmiyoruz. Tasarı, seyri itibariyle bu mânayı tazammun etmektedir. Bunu düzeltirseniz buna müteşekkir olurum. Siyasî af âtide ne vakit, ne zaman, ne suretle kullanılacağı veya kullanılmıyacağı hususunda hiçbir taahhüde girmiş değilim. Vaziyet bundan ibarettir. (Ortadan, şiddetli ve sürekli alkışlar)

ADALET PARTİSİ GENEL BAŞKANI İZMİR MİLLETVEKİLİ RAGİP GÜMÜŞPALA'NIN MİLLET MECLİSİ KÜRSÜSÜNDEN AF MÜZAKERELERİ ESNASINDA BAŞVEKİLE VERDİĞİ CEVAP :

BAŞKAN — Adalet Partisi Başkanı Sayın Ragıp Gümüşpala.

RAGİP GÜMÜŞPALA (İzmir) — (Gümüşpala sol taraftan yapılan sürekli ve şiddetli alkışlar ve tezahürat arasında kürsüye çıktı)

Aziz arkadaşlarım! Sayın Hükûmet Başkanının Birinci Koalisyon Devrine kadar gitmek suretiyle yapmış olduğu konuşmalar üzerine cevap vermek zaruretinde kaldım.

Kıymetli arkadaşlarım, Birinci Koalisyon Hükûmeti teşekkül ettiği zaman, liderler Reisicumhurun huzuruna davet edilip kendilerine hükûmetin teşkili vazifesi verildiği zaman Sayın Reisicumhur şunu ifade buyurmuşlardı : «Fikirlerinden ve tecrübelerinden istifade etmek ve fakat partilerin ve partisinin üstünde tarafsız olmak üzere bu hükûmeti kurma vazifesini Sayın İnönü'ye veriyorum».

Arkadaşlarım, koalisyonun teşekkül ettiği zamana kadar, memleket içindeki havayı hepiniz takdir edersiniz. Bir 27 Mayıs meydana gelmiş, bu 27 Mayıs memleketteki küskünlükleri kaldırmak, memleketteki ikiliği kaldırmak ve kardeş kanının dökülmesine mâni olmak için yapılmıştı. (A. P. sıralarından bravo sesleri, alkışlar) (Ortadan şiddetli gürültüler), (C.H.P. sıralarından «gayrî meşru bir iktidar için» sesleri)

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Gayrî meşru bir iktidarı yıkmak için yapıldı.

BAŞKAN — Dinleyelim efendim, Sayın Coşkun Kırca, bu atakları siz yapmayın hiç olmazsa; Sayın Giritlioğlu... Dinleyiniz efendim; oturunuz sıralara sükûnetle, dinleyiniz efendim.

RAGIP GÜMÜŞPALA (Devamla) — Sabırlı olun, sabırlı olun, hazımkâr olun, sabırlı olun.

BAŞKAN — Dinleyiniz efendim, lûtfen dinleyiniz.

RAGIP GÜMÜŞPALA (Devamla) — Kıymetli arkadaşlarım, bu çok iyi ve memlekette yatıştırıcı ve birleştirici olan (Şiddetli gürültüler) Ne yazık ki bütün arkadaşlarımız veya hut bütün yazarlar kasdetmiyorum. (Ortadan şiddetli gürültüler)

ARİF ERTUNGA (İzmir) — Anayasanın birinci sahifesini okuyun.

BAŞKAN — Herkes biliyor, Anayasanın birinci maddesini, rica ederim, bağırmakla neyi halledeceksiniz?

RAGIP GÜMÜŞPALA (Devamla) — Arkadaşlarım, biz parti kaşkanınızı sükûnetle dinledik. Siz de lûtfen sükûnetle dinlemeyi öğrenin. (A.P. sıralarından, şiddetli ve sürekli alkışlar) (Ortadan gürültüler)

BAŞKAN — Arif Bey, iç tüzüğü galiba ilk defa sizin hakkınızda tatbik etmek mecburiyetinde kalacağız. (Gürültüler)

RAGIP GÜMÜŞPALA (Devamla) — 27 Mayıs'ın çok iyi niyetleri olduğu ve bütün Türk Milletinin buna bel bağladığı günlerde, bazı yazarların ortaya çıkması ve memleketi ikiye ayırıcı taktiklere devam etmeleri, 27 Mayıs'ın ilkelerini tamamen kaybettirmiş ve memleketi eski vaziyetten kötü duruma sürüklemişti. Arkadaşlar o günkü bir kaç yazarın yazılarındaki memlekette milyonlara teşmil edilen «kuyruk, düşük, alçak» vasıflarını hatırlatırım sizlere. (Soldan alkışlar).

Arkadaşlarım, Türk Milletine yöneltilen bu hakaretler karşısında bizim, sükûnetle, sabırla kendimizi anlatmak ve

vatandaşa kendimizi belirtmek için her türlü harekete geçtik. Yine bu küskünlükleri kaldırmak için de, birinci Koalis-yona girdik. Hakkımızda reva görülen bu kadar tertip ve tez-virlere rağmen, iyi niyetimizi, vatanperverliğimizi izhar ettik ve birinci Koalis-yona girdik. (Soldan alkışlar).

Bu koalisyona girerken arkadaşlarım, biz, Hükûmet Başkanımızı tıpkı Reiscumhurun ifade ettikleri şekilde, partisinin bir genel başkanı olarak değil, tarafsız bir Hükûmet Başkanı olarak selâmlamak ve memleket realitelerini baş başa vererek halletmek istiyorduk. (A. P. sıralarından alkışlar). Bunda aldandık arkadaşlarım.

Biz yalnız bugüne kadar bir af mevzuu ile ortaya çıkmış değiliz. Affın memleketteki huzur getirmenin bir vasıtası olacağına inandık ve bu suretle bunu getirdik; istismar da etmedik. Daha Aralık 1961 başında Grupumuz tarafından ittifakla verilen kararla bütün partilere teklif ettik; partiler üstü birer komisyon teşkil edelim; bu komisyonlar birleşsin; bugünkü hükûmete destek olsun. Bunu hiçbir parti hiçbir züm-re sitismar etmesin. Memleketin görüşü ve vatandaşımızın isteği istikametinde birleşelim, Hükûmete intikal ettirelim dedik.

Teklifimize cevap dahi verilmemiştir. Yine koalisyon devam ederken, Nisan ayı içinde birer komisyon teşekkül ettirdik. İki parti arasında bu komisyonlar memlekete ait birçok hususatı ele almış ve çok iyi safhalara giden bir durum meydana gelmişti. Biz liderler toplantısında, «bizi anlayın, bizim de görüşlerimizi dikkatle dinleyin» dedik. «Biz hükûmeti desteklemeğe kararlıyız» dedik.

Hükûmetin istifası ile karşılaştık: 11, 12, 13 Mayıs müzakereleri ve nihayet 13 Mayıs Hükûmet tebliği. Hükûmet tebliğinde, yapılması gereken bir çok hususat mevcut iken, af üzerine gidilmeyeceğinin ilân edilmesi. Biz affın bir zaruret olduğunu ifade etmiştik ve yine Hükûmete her hususta müzahir olacağımızı, destek olacağımızı belirtmiştik. Arkadaşlarım; sayın Hükûmet Başkanı, âdeta bir parti genel baş-

kanı olarak, burada, bizim kin ve intikam üzerinde durduğumuzu ve bazı arkadaşların komisyondaki görüşmelerini tahrif ederek ve maksadı mahsusla başka türlü geçirilen konuşmalarını burada yine başka türlü aksettirmişlerdir. Ben Hükûmet başkanının bu hususa hiç temas etmemesini arzu ederdim. (Soldan alkışlar). Bizim aramızda kinci, intikamcı yoktur. Arkadaşlar, biz sizin, Türk Milletinin kanlarını taşıyan insanlarız. Bu memleketin başına gelecek bir ihtilâlin nelere mal olacağını, neler getireceğini müdrik insanlarız. Bu memleketi biz, bir Güney Kore yapmak niyetinde değiliz. Bunu bilmeniz lâzım. (Soldan alkışlar).

Arkadaşlarım, biz bugünkü Koalisyonun da devamını istiyoruz. Yeter ki, bizim iyi niyetlerimiz anlaşılsın; tahrif edilmek suretiyle efkârı umumiyeye başka türlü aksettirilmesin.

Hükûmet bir plân hazırlamıştır; tatbikını görelim ve muvaffakiyetinden biz de memnun olalım, kendilerini destekliyelim.

Bir bütçe meydana gelmiştir. Bütçenin tatbik vaziyetini görelim. Biz de icabettiği zaman Hükûmeti ve bugünkü Koalisyonu destekleyelim. Yalnız, yeter ki, arkadaşlar tarafımızdan düşünülmeyen, hatıra gelmeyen işleri ortaya çıkarmasınlar. Memleketseverlik, şu veya bu zümreye ait değil, Türk Milletinin 30 milyonuna aittir. Hiç bir kimsenin bunu bölmeye hakkı yoktur. Arkadaşlar. (Soldan şiddetli alkışlar). Biz, bu istikametteyiz, arz ve istirham ediyorum, anlayışlı olalım ve bu 30 milyonun kalkınmasını, refahını, saadetini birleşmekle ve partizan zihniyetten uzaklaşmakla temin edelim. Memleket severlik, hepimizin vazifesidir.

Biz de en az sizin kadar bu memleketi seven ve her an için bu memlekete kanımızı dökmeğe hazır insanlarız. Bunu da arz ediyorum, hürmetlerimle, Muhterem arkadaşlar. (Soldan, bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar).

**AF TASARISI MÜZAKERELERİNDE MİLLET MECLİSİNDE
A.P. MİLLET MECLİSİ GRUP SÖZCÜSÜ BALIKESİR
MİLLETVEKİLİ GÖKHAN EVLİYAOĞLU'NUN YAPTIĞI
KONUŞMA :**

GÖKHAN EVLİYAOĞLU, (Balıkesir) :

(Balıkesir) :

Anayasa'nın o Anayasa ki, ne hazin ve garip tecellidir, Anayasa referandumunda ona hayır diyenler, evet diyenlerden daha fazla sadakat göstermektedirler. A.P. sıralarından bravo sesleri), (C.H.P. sıralarından gürültüler).İşte o Anayasa'nın büyük Türk Milletine..

BAŞKAN — Sükûnetle dinliyelim arkadaşlar.

GÖKHAN EVLİYAOĞLU (Devamla) — Niyabetle tavzif ettiği ve millî hâkimiyet hakkının yegâne tecelligâhı olan Büyük Meclisin muhterem âzaları; af konusu gibi çok nazik ve milletçe ve idarece çok hassas olunacak bir konu üzerine Adalet Partisi, konunun nezahetine uygun olarak tam bir hukuk tekniği sadakatiyle burada beyanda bulunmakta iken, maalesef eski alışkanlıklarından kurtulamıyan politikacıların, mesul bulundukları makamı da unutarak, birden bire mevzuun mecrasını değiştirdikleri vakıası karşısında esef duyduğumuzu bütün millete buradan bir kerre daha ilân etmek isteriz. (Soldan bravo sesleri ve alkışlar).

Arkadaşlar, Adalet Partisi modern politikanın bütün icaplarını benimsemiştir. İşte o sebeptendir ki, Adalet Partisine mensup olan politikacılar, memleket meselelerini millet realitelerini tamamen modern politikanın istinad ettiği ilmi sosyoloji prensipleriyle tetkik etmek temayülündedirler ve meselelerini bu kürsüye de o zaviyeden getirirler.

Şimdi arkadaşlar, bu mesele üzerinde iki «tip» ile karşı karşıya kalırız. Modern politikacı sosyoloji metodunun icap

ettirdiği şekilde memleket meselelerini, içtimaî hâdiseleri bir lâboratuvar tekniğiyle huzurunuza getirir. Fakat alaturka metodlardan ayrılamıyan, Doğu kafasına sahip politikacı, alışageldiği teknik ile kendi vehimlerini kendi vehimleri yoksa icat ettiği vehimleri, kendisine yardımcı ittihaz ederek topluma hâkim kılmak istiyen politikacıdır. Biz burada şimdi bu iki kafanın çarpışmasından başka bir realite görmüyor bu mücadelelenin birincisi lehine zafer kazanmasını ümit ediyoruz. (C.H.P. sıralarından gürültüler).

Şimdi arkadaşlar; burada konuşmaların ve müzakerenin birden bire mecrasını değiştiren hükûmetin mesul simaları bazı meselelere temas ettiler. Bunlar öteden beri tek taraflı kanaatlerin isnat haline gelmiş yeni tecellilerinden farklı şeyler değildir. Burada mes'ul Hükûmetin Başbakanı Adalet Partisine mal ettiği ikinci ve intikamcı bir görüşten, bir arkadaşımızın kendisine izafeten yanlış olarak efkârı umumiyeeye aksettirilen kanaatinden bahsederek siyâsî af meselesi üzerinde arzı beyan ettiler.

Arkadaşlar, bu kelime sarf edildiği zaman naçiz arkadaşınız da Komisyonda idi. Komisyonda bulunan bütün arkadaşlar görmüşlerdir ki, arkadaşımız bu meseleyi ve bu kelimeyi gazetelerin ve bir tarafın gazetelerinin yanlış aksettirdiği mânada söylememiştir. Aynen hatırladığımıza ve hatırlatmak istediğimize göre mesele şöyle vazedilmiştir. Denilmiştir ki, bir psikolojik gergin vasat içinde bulunuyoruz. Bu vasat içerisinde atıfetten kine kadar her türlü mesele münakaşa edilmektedir. Fakat bize düşen şey Parti telâkkilerimizden sıyrılarak bu sübjektif ihtiraslarımızı bir tarafa bırakarak memleket realiteleri üzerine eğilmektir. Fakat bir kısım gazeteler tıpkı senelerden beri yapageldikleri bir taktikle, bu meseleyi Adalet Partisine mal eden bir görüşle efkârı umumiyeeye aksettirdiler. Fakat mesul Başbakan Türkiye'de bir kısım basın bugüne kadar milleti ne badirelere soktuğunu gören bir Başvekil olarak bir gazete okuyucusu kalmak durumunda değildir. Realiteleri bilmek mecburiyetindedir. Ga-

zeteden önce okuyacağı şey eğer arzı beyan edecekse mutlaka Büyük Millet Meclisi zabıtlarıdır. Şimdi arkadaşlar, burada af konusu üzerinde Hükûmet sözcüleri meseleyi vazederken bir nokta üzerinde durdular. Eskiden beri bu nokta üzerinde hassasiyetle dururlar. O da bir zaman millete ilân edilmiş olan ve altında hakikaten namuslu insanların haysiyetini taşıyan imzaların bulunduğu protokolleri ileri sürerler. Fakat düşünmezler ki, protokoller de zamanın inkişafıyla biraz geride kalan, donmuş kalıplı metinlerdir, öyle olmasaydı, İkinci Koalisyon protokolüyle Birinci Koalisyon protokolü arasında fark olmamak lâzım gelirdi.

Buradan çıkaracağımız mâna şudur: Biz bunu temenni etmiyoruz ama, bir üçüncü Hükûmet protokolü olursa şurası muhakkaktır ki, buraya getirilenden daha müsbet ve daha farklı olacaktır.

Şimdi arkadaşlar içtimaî hayat yürüyen, akan bir nehir gibidir. İçtimaî hâdiseler inkişaf eder, inkişaf ettikleri nisbette eski protokolleri değiştirip, yeni protokoller haline getirirler, yalnız burada, (C.H.P. sıralarından gürültüler ve yalan sesleri.) Burada durmak istediğimiz bir hâdisе var, o da şudur: Sık sık tekrar edilegelen bir hâdisе olarak bu protokollerin altındaki imzalar meselesi bir şeref ve haysiyet meselesi olarak yanlış şekilde bu kürsüye getirilmektedir. Bu yanlıştır. Kaldı ki, protokollerle hususî beyanlar arasında, namus bahsinde hususî beyanlara ait daha mühim bir mesele vardır. Bir şahsiyet dâvası vardır. İşte bu sebeptendir ki, yine Hükûmet üyelerinin nedense günlerden beri bir telâşla karşıladıkları ve bütün ısrarımıza rağmen yanlış anlıyageldikleri Irak İhtilâli bahsinde de aynı vehimlerle konuşmuşlardır. (C. H.P. sıralarından «haydi oradan be» sesleri ve gürültüler). Şimdi size imza mesuliyetini taşıyan beyanlardan, bu mevzu üzerine bir misal vermek istiyorum. Sene 1958, Eylülün 22 si. O zaman Haydarpâşa garında muhalefet lideri İsmet İnönü aynen şu beyanda bulunmaktadır: «Irak gibi bir memlekette

siyasî mahkûmları tel örgüler arkasında tutan Nuri Sait i' resinin memleketine ne hayrı olur, müttefiklerine ne itibar kazandırır?..»

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — O diktatörlük idaresiydi.

GÖKHAN EVLİYAOĞLU (Devamla) — Şimdi arkadaşlar, yeri gelince dünya meselelerinden, komşu memleketlerden, hattâ uzak şark memleketlerinden misâller verirken her memleketin siyasî zaruretlerinin farklı olduğu esbabı mucibesiyle düşünmeyenler, iktidara geledikleri zaman muhalefeti bu zaviyeden tenkid ediyorlar. Bu mudur söz ve beyan haysiyeti, Söz ve beyana imza sadakati, arkadaşlar? (Soldan bravo sesleri ve alkışlar).

Birkısım gazetelerden öğrenilen, kulaktan dolma malûmatla sık sık af meselesinin bir istismar mevzuu olduğu ileri sürülmektedir. Yine en basit sosyoloji prensibi açısından bakıldığı zaman görülür ki istismar edilen hâdiseler aslında ehemmiyetsiz olup ehemmiyet atfedilmek istenen meselelerdir. Bu sebeple doğrudan doğruya kendiliğinden Türk Milletinin büyük ekseriyetine sirayet etmiş bir dâvanın, istismara ihtiyacı yoktur. Kendisini milletçe kabul ettirmektedir ve ergeç hükûmetlere de kabul ettirecektir. (Alkışlar). Aksi takdirde 1958 senesinin muhalefet lideri gibi tekrar etmekten zevk duyarız. Siyasî mahkûmları tel örgüler arkasında bırakan bir idarenin memleketine ne hayrı olur; müttefiklerine, ne menfaati dokunur? (Ortadan, vatan hainleri ise evet, sesleri).

BAŞKAN — Sükûnetinizi muhafaza ediniz beyefendiler.

GÖKHAN EVLİYAOĞLU (Devamla) — Her memlekette bir kısım insanların karşılarında bulunan bir kısım adamları hiyanet-i vataniye suçu ile itham ettikleri doğrudur. Ama zaman geçip de hâdiseler tarihe intikal edince kimlerin vatan haini oldukları, kimlerin onların karşısında bulundukları gayet iyi anlaşılır. Bizim, Türk Milletinin tarihine büyük itima-

dımız vardır. (Müdahaleler). Arkadaşlar Hükûmet protokolleri esbabı mucibeleriyle de olsa, başka tarzı beyanlarla da olsa Mecliste müzakeresi sırasında da olsa Hükûmetin daima kendisini frenliyen bir doktrinle ortaya geldiği bir vakıadır. Fakat ne acı tecellidir ki, bugüne kadar Hükûmete bu mecburiyeti veren memleket gerçekleri muhalefeti ikna eder, vatanı ikna eder şekilde ortaya konamamıştır. Bunda bir maksat olsa gerektir. Çünkü bir takım mevhum ve mefruz otoritelere atıflar yapılmaktadır. O kendisine atıflar ve isnatlar yapılan zümrelerin de bir gün hakikati kendi kendilerine haykırmak sırası geleceği zamanlar hatırdâ bulunmalıdır.

Şimdi arkadaşlar, buradan şu meseleye gelmek istiyoruz.

BAŞKAN — Sayın Gökhan bey, yani tasarıya geliyorsunuz.

GÖKHAN EVLİYAĞLU (Devamla) — Hayır efendim, Hükûmetin beyanı üzerine sözler söylüyorum.

Şimdi arkadaşlar, 27 Mayıs İhtilâlini milletçe hep beraber yaşadık. İhtilâlin tam kriz noktasında siyasî suçluluk meselesi müzakere edilirken mesul makam, yani üniformalı inkılâpçılardan teşekkül eden Meclis, İnkılâbın krizine rağmen bazı meseleleri cesaretle af etme haysiyetini ortaya koymuşken, bugün aradan geçen zamana rağmen hâlâ o otoritelere âtîf yaparak onları mahkûm durumda bırakmak bu memlekette yapılan en büyük ihanetlerden biri olarak kaydedilecektir. (Müdahaleler). Çünkü biz sivil kadroya mensup arkadaşlarımızın tarihî malûmatlarında unutkanlıklar ve noksanlıklar olduğu fikrini kabul edebiliriz. Fakat bu memleketin ordusu mensuplarının âdeta su ve ekmek kadar aziz bildikleri Harp Tarihi derslerine ne kadar âşına olduklarını bildiğimiz için asıl Türk ordusuna mensup şövalye ruhunun, vurduğu kılıcın yarasını nasıl sardığını bildiğimiz için onların masum karakterine yapılan bu âtıfları burada red ve protesto ediyoruz. (Alkışlar). Fakat ne çare ki, sesini duyurmak

istiyen matbuatta çıkan haberler zaman zaman işte o otoritenin fiilen iş başında bulunan yüksek kumandanlarının beyanlarıyla da hakikat sabit olduğu halde hâlâ bir demegojik vasat içerisinde yine onlara âtıflar yapılmakta ve bu alaturka politikaya devam edilmektedir. (Müdahaleler).

BAŞKAN — Af tasarısına ait şeyler hakkında fikriniz?

GÖKHAN EVLİYAOĞLU (Devamla) — Sonra arkadaşlar, burada şu meseleye temas etmekte bu vesile ile bir zaruret duyuyoruz. Maalesef bu demegojik vasat bazı mesul mevkilere doğru sirayet etmek hassasına sahiptir. Bir bakıyorsunuz, bütün taktiklerine alışageldiğimiz Hükûmet Başkanından da öteye gidiyor. Daha dün gazetelerde okuduk. Bu memleketin Devlet Reisi “Eğer bir gün Adalet Partisi iktidara gelirse onun bile affı çıkaracağını zannetmiyorum” diye yetkisini aşan bir şekilde Büyük Meclisin üzerine bilhassa bu mevzuu görüşüleceği zamanlarda tazyik icra etmek durumuna gelmiştir. Bunu da bu vesile ile protesto ediyoruz.

Bu memlekette evetli hayırlı ezici bir çoğunlukla değil, bu tâbiri bir milletin kardeş çocukları için lüzumlu görmüyoruz. Fakat evetli hayırlı haysiyetli bir referandumla bu memlekette bir Anayasa kabul edilmiştir. Artık herkes Devlet Reisinden, Başvekilinden, milletvekiline ve dağdaki çobana kadar herkesin bu Anayasa’ya ittiba etmesi zamanı gelmiştir ve geçmektedir. Irak İhtilâlinden değil, asıl bu telâkilerinden çekinsinler.

Şimdi arkadaşlar, burada sık sık yine bu meseleler görüşülürken yine yanlış bir taktikle Adalet Partisi kadrosuna eski idarenin bir takım hataları anlatılarak Demokrat Parti zihniyetine hücum edilmektedir.

Arkadaşlar, Demokrat Parti eğer kapatılmasaydı kendisine yapılan isnatlara elbette cevap verecek ve müdafaa edecek durumda olacaktı. Bunları bizim mesuliyetimiz üzerine bırakmasınlar. Çünkü Adalet Partisi olarak yeni bir partiyiz.

Kadrosunun vasatî yaş seviyesi 35 durumda olan bu parti bir memlekette hakikî demokrasiyi bütün geçmiş zihniyetlerin üstünde fakat geçmiş tarihinin bütün müsbet taraflarıyla birlikte gerçekleştirmek kararındadır. (Alkışlar).

Bu arada, sayın Parti Liderimizin yaptığı konuşmaya cevap verilirken, biraz Ona tarizde bulunulmak istenildi. Gümüşpala, artık onu tanıyorsunuz, az konuşan bir adamdır. Fakat çok konuşmaktan bir şey çıkmadığını tarih ortaya çıkarmıştır. Hele bağıra bağıra icrayı hükûmet etmekten kimseye fayda gelmemiştir. Hitler de çok bağırmıştır, Mussolini de çok bağırmıştır. Az konuşanlar devam ediyor (Soldan alkışlar). Evet sayın Gümüşpala'ya isnatlar yapılırken, ne tuhaf, 27 Mayıs namı hesabına isnatlar yapılırken, bizzat 27 Mayıs'ın yakın tarihi unutulmaktadır. Bir adam 27 Mayıs'ın Genelkurmay Başkanı olduğu zaman azizdir de, aynı vatanseverlik hissiyatıyla bir memleketin büyük ekseriyetine lider olarak temsilci durumuna geçince farklı bir şahsiyet mi kazanır?

Biz Adalet Partisi olarak Genel Kurmay Başkanlığı yapmış Genel Başkanından en basit memleket vazifelerini büyük aşk edinmiş kadrosu mensuplarına kadar, baştan başa, bulunduğumuz her mevkide aynı adamlar olarak kalmak karındayız. Biz devirlere göre değişen zihniyetlerin, devirlere göre değişen adamların kadrosu değiliz. (Müdahaleler).

BAŞKAN — Bitti mi Sayın Gökhan?

GÖKHAN EVLİYA OĞLU (Devamla) — Bu arada son olarak sayın Hükûmet sözcüsü plânın desteklenmesi bahsinde de Adalet Partisine bazı tarizlerde bulunmak istedi. Fakat hâdiseler çabuk inkişaf ediyor. Meseleler meydana gelmiştir. Asıl plâncıların plâna ne derece sadık oldukları Plân Komisyonlarını terk ettikten sonra bir takım muzir telâkki edilebilecek cereyanların temsilcisi olan derneklerde vazife almalarıyla, plâncıların plânlara ne derece sadık olduğu anlaşılmıştır. Bu memlekette, bu Mecliste plânı destekleyen parti-

lerin itham edilmesi yanlıştır. Sayın Feyzioğlu plânı bu memlekette, bu Mecliste kabul eden arkadaşlarına tarizde buluna-
cağına, eskiden mesai sarfettiği arkadaşlarının şimdi maske-
leri düştükten sonra nerede bulunmakta olduklarına dikkat
ederse, bu memlekete daha faydalı hizmetler ifa etmiş olur
(Soldan alkışlar, bravo sesleri).

Adalet Partisi Grup sözcüsü olarak yeri gelince bütün
tarizleri cevaplandırmak kudretindeyiz, bir şeyin daha kud-
retindeyiz, eğer bir gün çoğunluğumuza iktidar teveccüh eder-
se sadece Anayasa'nın teknik kontrolüne sahip olan Anayasa
Mahkemesinin kritiği dışında hiç bir tesir tanımadan sadece
memleket gerçeklerine göre düşündüğümüz her şeyi tahak-
kuk ettirmenin de kudretine sahip insanların vicdan huzuru
içinde konuşuyoruz. (Soldan şiddetli alkışlar, bravo sesleri).

**MİLLET MECLİSİNDE SİYASÎ UMUMÎ AF İÇİN
VERİLEN TADİL TEKLİFİNİN AÇIK OYLAMA SONUCU :**

Partiler	Reddedenler	Kabul edenler	Çekimser	Oya katıl- mayanlar	Yekûn
A.P.	—	141	—	10	151
C.H.P.	145	—	—	29	174
Y.T.P.	34	9	2	17	62
C.K.M.P.	15	7	2	6	30
M.P.	—	—	4	12	16
BAĞIMSIZ	4	3	—	4	11
TOPLAM :	198	160	8	78	444

GENEL TOPLAM :

Red oyu kullananlar	: 198
Kabul oyu kullananlar	: 160
Çekimserler	: 8
Oya katılmayanlar	: 78
Açık üyelikler	: 6
T o p l a m	: 450

**CUMHURİYET SENATOSUNDA SİYASİ UMUMÎ AF İÇİN
VERİLEN TADİL TEKLİFİNİN AÇIK OYLAMA SONUCU**

Partiler	Reddedenler	Kabul edenler	Çekimser	Oya katılmıyanlar	Yekû
A.P.	—	54	—	8	62
C.H.P.	25	—	—	11	36
Y.T.P.	21	2	—	6	28
C.K.M.P.	7	—	—	—	7
M.P.	—	—	5	1	6
BAĞIMSIZ	30	3	—	4	37
T.İ.P.	1	—	—	—	1
TOPLAM :	84	59	5	29	177

GENEL TOPLAM :

Red oyu kullananlar	:	84
Kabul oyu kullananlar	:	59
Çekimserler	:	5
Oya katılmıyanlar	:	29
Açık üyelikler	:	8
T o p l a m	:	185

TABLOLARDAKİ OYLAMA NETİCELERİNİN

KISA BİR TAHLİLİ :

«Bâzı suç ve cezaların affı hakkındaki kanun tasarısı» Millet Meclisinde ve Senatoda müzakere olunurken, Adalet Partisi, millî huzur ve sükûnun ilk adımı olan umumî siyasî affı, b takrir ile teklif etmiş ve bu takrir hakkında açık oylar istemiştir. Açık oylama neticeleri iki tablo halinde gös niştir. Bu tabloların tetkikinde çıkan netice şudur :

alet Partili senatör ve milletvekilleri büyük bir te-örneği göstermişler ve mühim mazereti bulunanlar , oylamada bulunmuş ve hepsi siyasî umumî affa müs-oy vermişlerdir. Bu suretle, hem diğer partilerin bu mehzuda A. P.'ye yaptıkları bazı isnatlar çürütülmüş, hem siyasî umumî af mevzuunda A. P.'nin samimiyet derecesi ortaya konulmuş ve hem de mütesanit bir parti olmanın en güzel misâli verilmiştir.

Bu oylama neticeleri, zaman zaman umumî siyasî aftan bahseden, sıkışınca da sözlerinden cayan Y. T. P. idarecilerinin zamirini ve Y. T. P. idarecilerine hâkim olan, milletçe çok iyi bilinen zihniyeti, bir defa daha ortaya koymuş ve tescil ettirmiştir.

Dikkat edilecek olursa, Millet Meclisinde A. P.'den 141 müsbet oy; C. H. P.'den ise 145 menfî oy verilmiştir. Halbu-ki Y. T. P.'den verilen otuz dört menfi oyun yirmi adedi müsbet verilseydi, umumî siyasî af, Millet Meclisinde ger-çekleşmiş olacaktı.

Y. T. P. idarecileri, Hükûmet Reisi ile mutabakata vardıklarını, 27 Mayıs 1963 tarihine kadar umumî siyasî af tek-

lifini Hükûmetin getireceğini yaymışlardır. Halbuki Hükûmet Reisi İnönü ise, Büroşüre alınan konuşmasında, hiçbir kimseye hiçbir taahhütte bulunmadığını beyan etmiştir.

Çok hazin ve siyasî ahlâk bakımından ibretle seyredilecek bir manzara da şudur :

Senato'da umumî siyasî af teklifi oylanırken, Y. T. P. siyasî umumî affın zaruretinden bahseden bir tebliğ neşretmiştir. Fakat aynı anda oy kullanan Y. T. P. sen.törlerinin oylarının neticesi ise, tabloda görüldüğü veçhil teklifin aleyhinde tecelli etmiştir.

C. H. P.'nin karşısında olan seçmen kitlesinin vi ile Parlâmentoya gelen C. K. M. P. ve M. P.'nin de siya umî af mevzuundaki tutumu calibi dikkattir. Siyasî umu fin zaruretinden bahsedenler, ya aleyhe rey kullanmışlar; hutta Mecliste bulunmalarına rağmen oylamaya k mışlardır.

C. H. P.'nin durumuna temas etmeğe lüzum yoktur. 2 ra C. H. P. Genel Başkanı ve Hükûmet Reisi, Millî Hâkimiye tin hür bir şekilde tezahürünü devamlı olarak engellemektedir. Zaten Büroşür, başından sonuna kadar, Millî Hâkimi yet için yapılan mücadele ile doludur.

Rey, vicdanların tezahürü ve vicdanların aynası olduğuna göre, rey neticelerini, reylerle vicdanların karşılaştırılması, Büyük Türk Milletinin takdirine ve tarihin şaşmaz hük-müne terk ediyoruz...